

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра
(бакалавра, магістра)

студента Гречихіної Валерії Сергіївни
(ПІБ)

академічної групи 291-18-1
(шифр)

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

(офіційна назва)

на тему: «Еволюція відносин ЄС і України»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Перфільєва А.О.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Перфільєва А.О.		

Дніпро

2022

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

міжнародних

відносин і аудиту

Пашкевич М.С.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

ступеню роботи ступеню **бакалавра**

(бакалавра, магістра)

Студенту Гречіхіній В.С академічної групи 291-18-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(офіційна назва)

на тему:

«Єволюція відносин ЄС і України»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____

№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Становлення зв'язків ЄС з Україною	20.04.22 – 05.05.22
2	Відносини ЄС з Україною з початку збройної агресії Росії, Анексії Криму та конфлікту на сході України	06.05.22- 22.05.22
3	Перспективи та проблеми вступу України до ЄС	23.05.22- 06.06.22

Завдання видано

(підпис керівника)

Перфільєва А.О

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 20.04.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 07.06.2022 р.

Прийнято до виконання

(підпис)

Гречіхіна В.С

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 68 стр, 41 джерело.

УКРАЇНА, ЄС, СТАНОВЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ, ВІДНОСИНИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ, УМОВИ ВСТУПУ, ПІДРИМКА ЄС

За мету в даній роботі поставлено дослідити еволюцію відносин ЄС та України.

Предмет дослідження - відносини між ЄС та Україною, їхня трансформація та змістовне наповнення.

З'ясовано бачення ЄС щодо України в період СРСР. Надано реакції та прогнози ЄС щодо незалежності України та її подальшого розвитку, а також на події революції гідності. Розглянуто становлення зв'язків між ЄС та Україною.

Проаналізовано період відносин між Україною та ЄС 2014-2021 рр. Продемонстровано реакцію, підтримку та позицію ЄС з початку збройної агресії на сході України та анексії Криму.

Розглянуто та з'ясовано перспективи та проблеми вступу України до ЄС. Визначено перші кроки до вступу. Визначені основні умови вступу для України. Проаналізовано можливість подальших відносин України та ЄС.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ ЄС З УКРАЇНОЮ	6
1.1 Бачення ЄС, щодо України в період СРСР.....	6
1.2 Реакція та прогнози ЄС, щодо незалежності України та її..... подальшого розвитку	<u>14</u>
1.3 Період відносин 1994-2014 років	20
1.4 Реакція ЄС на події революції Гідності	28
РОЗДІЛ 2. ВІДНОСИНИ ЄС З УКРАЇНОЮ З ПОЧАТКУ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ, АНЕКСІЇ КРИМУ ТА КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ	32
2.1 Реакція ЄС на анексію Криму Росією та їхні дії	32
2.2 Підтримка та позиція ЄС з початку збройної агресії на сході країни.....	39
2.3 Період відносин з 2014 по 2021 рік.....	43
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС	50
Перші кроки до вступу	50
3.1 Підтримка та перешкодження країн-членів ЄС щодо вступу України.....	51
3.2 Основні умови вступу для України.....	54
3.3. Перспективи подальших відносин України та ЄС	56
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	64
ДОДАТОК А	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день людство живе в єдиному глобальному світі, який зароджує якісно нові принципи організації економічного і соціального життя. Глобалізаційні процеси які відбуваються у світовій політиці та економіці, призводять до встановлення тісного політичного діалогу між окремими країнами та регіонами світу, а також до поглиблення міжнародних господарських зв'язків, посилення взаємозалежності національних економік.

Нині найбільшим та найпотужнішим інтеграційним об'єднанням у світі є Європейський Союз, метою створення якого є сприяння економічному добробуту, підвищенню життєвого рівня громадян ЄС, зміцнення миру та створення стійкого союзу Європейської Спільноти.

За роки свого існування Європейський Союз став одним із найвпливовіших суб'єктів на міжнародній арені. Завдяки унікальному статусу, серед інших гравців, ЄС заслуговує на прискіпливу увагу з боку науковців, бо це є найяскравішим прикладом економічної інтеграції країн яка переросла в настільки потужний союз що існує й до сьогодні. Зараз Європейський Союз є тим індустриальним ядром й економічною силою, яка визначає характер і тенденції господарського та соціально-політичного розвитку всього західноєвропейського регіону, а також його позицій у світовому господарстві.

Джерельну базу дослідження становлять, нормативна база України та зарубіжних країн, спеціальна наукова література (історична, теоретикоюридична, міжнародно-правова тощо); наукові статті, навчальні посібники, підручники, праці істориків, енциклопедичні словники.

Разом з тим при такому розмаїтті літератури, вона не охоплює всієї проблематики даної теми, тому щодо найсвіжіших новин слід звертатись до засобів масової інформації.

Мета і завдання дослідження. За мету в даній роботі поставлено дослідити еволюцію відносин ЄС та України. Задля досягнення поставленої мети були поставлені наступні **завдання:**

1. Дослідити становлення зв'язків ЄС з Україною, починаючи з часів СРСР
2. Проаналізувати відносини ЄС з Україною з початком збройної агресії РФ проти України
3. Визначити перешкоди на шляху вступу України до ЄС
4. Проаналізувати перспективи подальших відносин України та ЄС

Предметом відносини між ЄС та Україною, їхня трансформація та змістовне наповнення.

Методологічна основа. Були використані такі загальні методи наукового пізнання як: компаративний, абстрагування, аналіз, синтез і структурний методи.

Структура роботи. Структура дослідження обумовлена завданнями та предметом дослідження. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок друкованого тексту, у тому числі 4 сторінки списку використаної літератури (41 посилання).

РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ ЄС З УКРАЇНОЮ

1.1 Бачення ЄС, щодо України в період СРСР

Європейський вибір України, став природним наслідком здобуття країною державної незалежності у 1991 році, що поклало основу для динамічного розвитку відносин. Поштовхом для цього було спільне розуміння того, що процвітання, стабільність і безпека як України, так і ЄС можуть бути значно посилені тісним співробітництвом.

Вже 2 грудня 1991 року, була прийнята Декларація ЄС по Україні, в якій країни-учасниці схвалили волевиявлення народу України на всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. В тому ж році ЄС затвердив програму Технічної Допомоги країнам СНД (TACIS) і макрофінансову підтримку для реформування економіки та законодавства і розвитку демократичного суспільства республік колишнього СРСР (в т.ч. і Україна)[13].

Початковий етап розбудови відносини з ЄС базувався на принципах інтеграції і мав на меті створення інституційних засад співробітництва[15]. Позиція України щодо ЄС на законодавчому рівні вперше була проголошена у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України», де Україна вперше заявила про власні євроінтеграційні прагнення.

Правовою основою відносин між Україною та ЄС стала Угода про партнерство та співробітництво (УПС) від 16 червня 1994 року (набула чинності 1 березня 1998 року), яка започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань.[2] Україна була першою республікою колишнього СРСР, яка підписала таку Угоду. Розрахована на 10-річний період УПС разом із Планом дій Україна-ЄС забезпечили правову і практичну основу для подальшого розвитку стосунків .

В тому ж 1994 році ЄС прийняв ще один важливий документ «Спільна позиція щодо України», який визначив основні напрямки взаємодії Євросоюзу із нашою країною[23].

У рамках УПС визначено 7 пріоритетів співпраці між Україною та ЄС: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу.

У 1995 році підписано Тимчасову угоду про торгівлю між ЄС та Україною, яка припинила свою дію 1 березня 1998 року, із вступом в силу Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. Також в цьому році, створено Представництво України при Європейських Співтовариствах та проведено перше засідання Спільного комітету Україна - ЄС, де розглянуто питання міжгалузевої співпраці України з Європейським Союзом. [3]

У грудні 1996 року прийнятий в Брюсселі «План дій ЄС стосовно України». Висловлено готовність розвивати і посилювати політичні і економічні відносини з Україною. Також, Євросоюз у червні 1996 року визнав за Україною статус країни з перехідною економікою.

В березні 1997 року у Києві був відкритий Документаційний Центр ЄС. Одне із завдань цього Центру сприяти реформуванню українського законодавства відповідно до європейських стандартів.

З 1 березня 1998 року почала діяти Угода про партнерство України з ЄС, що вивела взаємовідносини двох сторін на якісно новий рівень відкриття для України перспектив асоційованого членства в ЄС.

Стратегія інтеграції України до ЄС. 11 червня 1998 року Указом

Президента України № 615 було затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу, яка передбачала наступні напрямки співробітництва України з ЄС до 2007 року [2]:

- адаптація законодавства України до законодавства ЄС;
- забезпечення прав людини;
- економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною та ЄС;
- підтримка демократії в країні;
- інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки;
- адаптація соціальної політики до стандартів ЄС;
- інтеграція в культурній, політичній, освітній, науково-технічній сфері та в сфері охорони навколишнього середовища.

Кульмінацією відносин між Україною та Євросоюзом і перспектив їх подальшого розвитку став Другий Саміт Україна – Європейський Союз, який відбувся 16 жовтня 1998 року у Відні, і який став ключовою подією двосторонніх відносин. Президент України та керівництво ЄС досягли домовленості щодо вивчення ЄС можливості початку консультацій про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС [23,с.27].

5 листопада 1998 року і 26 квітня 1999 року відбулись перші два засідання Ради з питань співробітництва України з ЄС. Особливу перевагу мала саме друга зустріч, яка відбулась у Люксембурзі. На цій зустрічі було затверджено структуру і механізм діяльності даної установи, що мала здійснювати контроль за виконанням УПС та розглядати будь-які питання, що виникають в рамках Угоди, а також інші двосторонні або міжнародні питання, що становлять взаємний інтерес[2].

Спільна стратегія ЄС щодо України. У 1999 році Європейська Рада в м. Гельсінкі ухвалила Спільну стратегію ЄС щодо України, спрямовану на зміцнення відносин між Україною та ЄС [24], і яка передбачає підтримку процесу демократичних та економічних перетворень в Україні, вирішення спільних проблем щодо підтримання стабільності та безпеки на

Європейському континенті, зміцнення співпраці між ЄС та Україною у контексті розширення Євросоюзу. В Стратегії зазначається, що Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС) є основою відносин між Україною та Європейським Союзом, а її реалізація є одним з пріоритетів Стратегії.

Важливим кроком на шляху зміцнення і розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС став четвертий саміт Україна - ЄС (вересень 2001 року). У його ході було констатовано зростаюче змістовне наповнення відносин між Україною та ЄС як у політичному діалозі, так і практичному співробітництві у сфері торговельно-економічних відносин, зовнішньої політики та безпеки, юстиції та внутрішніх справ [17].

У липні 2002 року у м. Копенгаген відбувся саміт Україна – ЄС. За результатами саміту сторони схвалили Спільну заяву, в якій відзначено успіхи України у здійсненні економічних реформ, а також прогрес, досягнутий нашою державою щодо виконання вимог і стандартів ОБСЄ і Ради Європи під час проведених у березні 2002 року в Україні парламентських виборів[4].

У 2003 році у м. Ялта проведено саміт Україна – ЄС. Євросоюз фактично визнав готовність сторін розвивати подальші відносини, враховуючи євроінтеграційні прагнення нашої держави, що було зафіксовано у Спільній заяві за результатами саміту[18,с.48]. Сторони обговорили також концепцію ЄК «Ширша Європа – сусідство», реалізація якої концепції має сприяти залученню України до внутрішнього ринку ЄС, участі у відповідних програмах та політиках ЄС. Підписано Угоду про відновлення Угоди між Україною і ЄС про наукове та технологічне співробітництво та ухвалили Спільну заяву щодо співпраці у сфері супутникової навігації «Галілео». Україні було надано статус «країни-сусіда ЄС».

Влітку 2004 року Європейський Союз започаткував реалізацію зовнішньополітичної ініціативи - «Європейська політика сусідства», задля

уникнення появи нових ліній розмежування між ЄС та сусідніми державами, зміцнення стабільності, безпеки та добробуту її учасників, яка охопила східне та південне коло сусідніх з ЄС країн.

У квітні 2004 року на саміті Україна - ЄС евроочікування України були підірвані у зв'язку з неотриманням статусу країни з ринковою економікою від ради міністрів ЄС [13].

9 грудня 2004 року - Європейська Комісія схвалила План дій для України.

План дій Україна - ЄС. 21 лютого 2005 року, під час засідання Ради з питань співробітництва, Україна та ЄС підписали План дій - двосторонній політичний документ, який став інструментом реалізації Європейської політики сусідства і визначав пріоритетні сфери двосторонньої співпраці з метою наближення України до ЄС. План дій був покликаний вивести на якісно вищий рівень відносини України та ЄС порівняно з існуючими рамками УПС[14].

У рамках Плану дій було запропоновано низку заходів, реалізація яких дозволить посилити зв'язки між Україною та ЄС. Також План дій визначає наступні пріоритети[28]:

- посилення стабільності та ефективності функціонування інститутів; які гарантують демократію та верховенство права;
- забезпечення поваги до свободи слова та ЗМІ;
- розширення співпраці у сфері роззброєння та нерозповсюдження ядерної зброї, з питань спільної сусідської та регіональної безпеки, вирішення прикордонних питань;
- вдосконалення системи освіти та навчання, культурний діалог;
- започаткування конструктивного діалогу щодо спрощення візового режиму між Україною та ЄС;

- поступова ліквідація нетарифних бар'єрів та обмежень, які перешкоджають двосторонній торгівлі, боротьба з корупцією, покращення інвестиційного клімату та інше.

30 грудня 2005 року Україна отримала від ЄС довгоочікуваний статус країни з ринковою економікою, її вилучено з переліку країн із перехідною економікою в рамках антидемпінгового законодавства ЄС[15].

27 жовтня 2006 року, під час проведення саміту Україна - ЄС у Гельсінкі, було парафіновано угоди про спрощення візового режиму та реадмісію, які можуть вважатися найбільшим досягненням у відносинах Україна - ЄС у 2006 році.

5 лютого 2008 року в Женеві Генеральна Рада Світової організації торгівлі (СОТ) схвалила вступ України у СОТ. 10 квітня 2008 року Верховна Рада на засіданні прийняла Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ»[39,с.4-5].

З огляду на завершення у березні 2008 року 10-річного терміну дії Угоди про співпрацю та співробітництво, 5 березня 2007 року Україна та ЄС розпочали переговорний процес щодо укладення нової угоди. На період до укладення нової угоди чинність УПС щороку автоматично продовжується за взаємною згодою сторін. Після завершення вступу України до Світової організації торгівлі 18 лютого 2008 року були започатковані переговори в частині створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

9 вересня 2008 року на Паризькому саміті Україна та ЄС досягли політичної домовленості про укладення майбутньої угоди в форматі Угоди про асоціацію, яка будуватиметься на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції[4].

16 червня 2009 року відбулося засідання Ради з питань співробітництва Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію, яка є новим практичним інструментом на заміну Плану дій Україна - ЄС.

Угода про асоціацію. Угода про асоціацію - нова угода між Україною і Європейським Союзом, яку було розроблено на заміну Угоди про партнерство та співробітництво, вона є новаторським документом і першою угодою, що ґрунтується на політичній асоціації між ЄС та будь-якою з країн - учасниць Східного партнерства. Також ця Угода є безпрецедентною з точки зору свого обсягу (низки сфер, які вона охоплює) і глибини (детальності зобов'язань і часових рамок їх виконання)[11].

Документ підготовлено на принципах:

- 1) політичної асоціації та економічної інтеграції,
- 2) спільної участі, спільної відповідальності та спільної оцінки.

Цілі Угоди про асоціацію:

- оновити спільні інституційні рамки співпраці України та ЄС;
- сприяти поглибленню стосунків у всіх сферах;
- посилити політичну асоціацію й економічну інтеграцію на основі взаємних прав та обов'язків.

30 березня 2012 року в м. Брюссель (Королівство Бельгія) було парафоровано Угоду про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом[5].

27 червня 2014 року під час саміту ЄС в Брюсселі президент України Петро Порошенко підписав фінальну економічну частину Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом. 16 вересні 2014 року відбулася синхронна ратифікація Верховною Радою та Європарламентом.

Наразі вже 19 країн ЄС, серед яких, зокрема Велика Британія, Іспанія, Франція, Польща, Латвія та Литва - ратифікували угоду за повною процедурою, включно з передачею ратифікаційних грамот[31].

Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. Також, 16 червня 2009 року під час засідання Ради з питань співробітництва Україна - ЄС було схвалено Порядок денний асоціації Україна – ЄС (ПДА), який є новим практичним

інструментом на заміну Плану дій Україна – ЄС (набув чинності 24 листопада 2009 року). Реалізація ПДА здійснюється на принципах спільної власності та спільної відповідальності за кінцевий результат. Цей документ слугує орієнтиром для проведення реформ в Україні у процесі підготовки імплементації майбутньої Угоди про асоціацію. На відміну від Плану дій Україна – ЄС, ПДА є гнучким інструментом, який оновлюватиметься на щорічній основі відповідно до потреб сторін та обставин[23].

Для забезпечення процесу моніторингу та щорічного перегляду документа був створений механізм Спільного Комітету на рівні старших посадових осіб щодо імплементації Порядку денного асоціації Україна – ЄС (Комітет ПДА). Перше засідання Комітету ПДА відбулося 26 січня 2010 року в Києві. Комітет ПДА проводить регулярні зустрічі.

24 червня 2013 року на Шістнадцятому засіданні Ради з питань співробітництва Україна – ЄС схвалено оновлений Порядок денний асоціації Україна – ЄС, Третій Спільний звіт Комітету ПДА про імплементацію Порядку денного асоціації та Повідомлення Комітету ПДА для Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС від 19 червня 2013 року[35].

На сьогодні головні зусилля сторін зосереджені на виконанні ПДА в цілому. Українська сторона на регулярній основі передає стороні ЄС інформацію щодо прогресу в імплементації пріоритетів ПДА.

Нова Угода про асоціацію та Порядок денний асоціації повинні сприяти подальшій політичній асоціації та економічній інтеграції України до ЄС шляхом запровадження та вдосконалення всестороннього співробітництва.

21 березня 2014 року у м. Брюссель було підписано політичну частину Угоди про асоціацію з ЄС за участі українського прем'єр-міністра.

17 квітня 2014 року Європарламент ухвалив резолюцію по Україні, згідно якої Україна може подавати заявку на членство в ЄС[36].

На законодавчому рівні політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня

2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС».

1.2 Реакція та прогнози ЄС, щодо незалежності України та її подальшого розвитку

На початку незалежності України були визначені основні напрямки її зовнішньої політики, названі стратегічні партнери: Європейський Союз, США та Російська Федерація. З цих трьох пріоритетів найбільшим є Європейський Союз. Держава взяла курс на інтеграцію в Європу, вступ до Європейського Союзу[29].

Для України вступ до Європейського Союзу залишається великою національною метою.

Причини прагнення України до ЄС:

- Європейський Союз це система цінностей, на які орієнтується Україна - демократія, заможність, стабільність.
- Європейський Союз -це найбільші в світі інвестори,
- Європейський Союз -це вплив на світовий розвиток (після США).

Європейський Союз визнав Україну партнером у міжнародних відносинах після проголошення нею незалежності у 1991 р. Спеціальна декларація ЄС щодо України відзначила демократичний характер Всеукраїнського референдуму і закликала Україну підтримувати з ЄС діалог[40].

Головним нормативним документом, що становить основу сучасної співпраці України з ЄС, визначає її зміст та структуру, є Угода про партнерство і співробітництво, яка була підписана 14 червня 1994 р. і набула чинності 1 березня 1998 р. і знаменувала собою новий етап розвитку відносин між Україною та ЄС[14]. Вона була спрямована як на розвиток економічного

співробітництва, політичного діалогу між Україною та ЄС, так і на підтримку зусиль України щодо розвитку демократії і верховенства права [27].

Україна була першою з-поміж країн колишнього Радянського Союзу, з якою ЄС підписав Угоду про партнерство і співробітництво. Такі угоди були пізніше підписані з Росією, Молдовою, іншими країнами колишнього Радянського Союзу. Разом з тим, Угода про партнерство і співробітництво між ЄС і Росією першою набрала чинності, а вже після того - Угода з Україною[14].

Після набуття чинності Угоди про партнерство і співробітництво Указом Президента України «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 року було визначено основні напрями інтеграційного процесу:

- адаптація законодавства України до законодавства ЄС, забезпечення прав людини;
- економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною та ЄС;
- інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки;
- політична консолідація та зміцнення демократії;
- адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС;
- культурно-освітня і науково-технічна інтеграція;
- галузева співпраця;
- співробітництво у галузі охорони довкілля.

Відносини України із загальноєвропейськими інтеграційними структурами постійно поглиблювалися. У вересні 1995 р[17].

Україна стала повноправним членом Ради Європи. У червні 1996 р. було затверджено Стратегію інтеграції до ЄС. У липні 1996 р. Україна стала повноправним членом Центральноєвропейської ініціативи - впливової

регіональної організації, що об'єднує сьогодні 17 країн. У липні 1997 р. було підписано «Хартію про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору», в якій країни НАТО визнавали нашу країну «невід'ємною частиною нових демократій Центрально-Східної Європи й одним із ключових факторів забезпечення стабільності в цьому регіоні та на континенті загалом»[14]. У грудні 1999 р. було прийнято прихильну до України Спільну стратегію ЄС, яку замінив план дій Україна - Євросоюз, підписаний 21 лютого 2005 р. Термін його дії розрахований на три роки. Наступним етапом такого співробітництва мають стати підготовка угоди про вільну торгівлю та надання Україні статусу Асоційованого члена ЄС. Важливим документом у системі Україна - ЄС є Декларація Європейської Комісії «Ширша Європа - сусідство: нові рамки відносин із східними та південними сусідами» (2003 р.) [17].

Чотири пріоритети діяльності української влади, які забезпечать ефективність руху України до ЄС:

- 1) боротьба з корупцією,
- 2) здійснення економічних реформ,
- 3) вступ України до Світової організації торгівлі(СОТ),
- 4) створення після цього зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Європейська інтеграція для України:

- a) це шлях модернізації економіки,
- b) подолання технічної відсталості,
- c) залучення іноземних інвестицій,
- d) залучення новітніх технологій,
- e) створення нових робочих місць,
- f) вихід на світові ринки.

Очікувані результати від курсу України на євроінтеграцію[14,с.21]:

- демократизація суспільства, захист прав і свобод людини та дитини,

- розбудова сучасної високотехнологічної та високоприбуткової економіки,
- публічність влади, її відповідальність за свої дії,
- введення європейських стандартів якості життя населення та його соціальної захищеності,
- можливість реально вивчати та використовувати досвід європейських країн,
- розширення можливостей стажувань та навчання в державах Європейського Союзу,
- ліквідація тіньової та кланової економіки,
- новий імпульс для розвитку регіонів.

Євросоюз стає ближчим до України завдяки колишнім радянським республікам у його складі та потужному слов'янському елементу у вигляді чотирьох споріднених з Україною за мовою, культурою та традиціями держав - Польщі, Словаччині, Чехії і Словенії. До того ж, у цих та інших нових країнах Євросоюзу віддавна мешкають сотні тисяч етнічних українців. Цим, насамперед, пояснюється популярність там української мови. За даними Європейської Комісії, українську мову знають майже 2 млн. жителів країн Європейського Союзу[41].

Фактором культурної спорідненості стратегічного значення між Євросоюзом та Україною є багато конфесійність переважно християнської України. Причому близько шести мільйонів українців є католиками східного обряду (уніатами) та римо-католиками. Щодо українського православ'я з його шанованими всіма православними світу київськими святинями та десятками мільйонів віруючих, то після вступу до Євросоюзу Румунії та Болгарії українці відчуватимуть додаткову складову своєї культурної спорідненості з населенням країн Євросоюзу. [14]

З Україною Європейський Союз веде політику сусідства. Президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу заявив: « Я погоджуюся з тим, що

майбутнє України - в Європі, але зараз порядок денний не передбачає розгляду питання щодо членства країни в Європейському Союзі».

Він підкреслив, що європейська політика сусідства, на основі якої ЄС будує свої відносини з Україною, є дуже амбітною та передбачає демократичний розвиток, лібералізацію економіки, політичну співпрацю, гармонізацію стандартів, пряму допомогу та багато інших програм[37].

Крім України, політика сусідства охоплює Алжир, Азербайджан, Білорусь, Вірменію, Єгипет, Грузію, Ізраїль, Йорданію, Ліван, Лівію, Молдову, Марокко, Сирію, Туніс та Палестинську автономію.

Європейська політика сусідства пропонує східним і південним сусідам ЄС багато переваг, які раніше пов'язувалися лише з членами в ЄС, а саме[35]:

- а) доступ до внутрішнього ринку ЄС,
- б) участь у програмах ЄС,
- в) співпраця у сфері транспортних і енергетичних мереж.

Згідно з даними Державного комітету статистики України, Європейський Союз утримує найбільшу частку в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій, які Україна отримала починаючи з 1991 р. Інвестиційні вливання суттєво збільшувались, починаючи з 2001 р. у відповідь на прискорення темпів економічного зростання України. Надходження прямих іноземних інвестицій з держав-членів ЄС станом на 1 жовтня 2006 року дорівнювали 14,8 млрд. доларів США або 74.4% від загального обсягу[36].

Однак за цим показником Україна не досягла рівня навіть нових держав-членів ЄС. Так, наприклад, сукупний обсяг залучених іноземних інвестицій у Польщу досяг у 2005 р. 70 млрд доларів США. Тоді як у тому ж таки 2005 р. Україна отримала рекордні для себе прямі іноземні інвестиції у розмірі 7,6 млрд. доларів США, Чеська Республіка перевищила показник у 10 млрд. доларів США. Водночас показники України є вищими від російських: у 2005 році Росія отримала у вигляді прямих іноземних інвестицій лише 1,5

млрд. доларів США, а у 2006 р. - близько 2,5 млрд. доларів США (Україна за прогнозами - близько 4 млрд. доларів США).

У свою чергу, станом на 1 липня 2006 Україна інвестувала до країн ЄС лише 61,1 млн. доларів США, що становило близько 0,01 % прямих іноземних інвестицій в економіку держав-членів ЄС[37].

До першої п'ятірки інвесторів України, які є членами ЄС, станом на 1 жовтня 2006 входять Німеччина (5,7 млрд. доларів США), Кіпр (2,18 млрд. доларів США), Австрія (1,65 млрд. доларів США), Велика Британія (1,5 млрд. доларів США), Нідерланди (1,36 млрд. доларів США). Основна частина прямих іноземних інвестицій з європейських країн була спрямована у харчову промисловість України, оптову торгівлю, фінансовий сектор і транспортну галузь. За наявними оцінками, продуктивність праці на підприємствах з іноземним капіталом у кілька разів вища, ніж на інших. Іноземний сектор української економіки активно впливає на її технологічне оновлення[29].

За обсягом залучених прямих іноземних інвестицій на душу населення Україна посідає одне з останніх місць серед країн Центральної та Східної Європи. Цей показник в Україні, за оцінками ЄБРР, на 2005 рік перевищив відмітку 340 доларів США (для порівняння: ще в кінці 1990-х він не досягав і 100 доларів США). Цей показник значно менший, ніж в нових державах-членах ЄС: Естонії, Литві, Латвії, Чехії, Польщі (у середньому - 2700 доларів США) та у Південно-Східній Європі, включаючи Балкани (в середньому - 1134 долари США)б.

Значні кошти виділяє Європейський Союз на розвиток культури. Розроблена Європейська програма розвитку культури на 2007 - 2013 рр. (т. зв.)[23].

«Культура – 2007»). Маючи близько 400 мільйонів євро бюджету, ця програма покликана розвивати діалог культур, мобільність європейських працівників у галузі культури, сприяти обігу інтелектуальної та мистецької

продукції. 2008 рік оголошений в Європейському Союзі європейським роком міжкультурного діалогу.

Культура має об'єднати європейське суспільство. Президент Єврокомісії Хосе Мануель Баррозу наголосив: «Культура повинна відігравати стратегічну роль у політиці об'єднаної Європи. Це - надзвичайно важливий чинник успіху європейської інтеграції, в той же час культура нерозривно пов'язана з поняттям європейської ідентичності».

1.3 Період відносин 1994-2014 років

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України[12].

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»[8]. Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС». Разом з цим намір України розбудовувати відносини з ЄС на принципах інтеграції був проголошений набагато раніше.

Так, у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України» Україна вперше заявила про власні євроінтеграційні прагнення. У документі закріплювалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам[3].

З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, реалізація якої стане першим етапом просування до

асоційованого, а згодом - до повного її членства у цій організації». Відповідні положення щодо підтримки курсу на інтеграцію до ЄС містяться також в Постанові Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про співробітництво України та ЄС, ухваленій 28 листопада 2002 року, Заяві Верховної Ради України від 22 лютого 2007 року з приводу підготовки до початку переговорів щодо нової угоди між Україною та ЄС, а також Постанові Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про стан та перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС та Митним союзом, ухваленій 19 травня 2011 року[11].

Відмова вищого керівництва держави у листопаді 2013 року від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спричинила початок масового мирного протесту в Україні на захист євроінтеграційних прагнень народу України, що отримав назву «ЄвроМайдан». Після перемоги в Україні Революції Гідності, 13 березня 2014 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі», якою підтверджується незворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі[6].

Було також відзначено, що Україна як європейська держава, яка поділяє спільну історію та цінності з країнами Європейського Союзу, має право подати заявку на набуття членства у Європейському Союзі відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз. Цією Постановою Верховна Рада України рекомендувала Виконуючому обов'язки Президента України та Кабінету Міністрів України низку першочергових кроків у сфері європейської інтеграції, передусім у контексті укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС[16]. З підписанням та ратифікацією у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини сторін почали

розбудовуватися у якісно новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції.

Під час підписання Угоди про асоціацію 27 червня 2014 року Президентом України П.О.Порошенком та під час її ратифікації 16 вересня 2014 року Верховною Радою України було зроблено заяви, що Україна розглядає укладення Угоди про асоціацію як черговий крок на шляху до досягнення кінцевої мети європейської інтеграції – набуття повноправного членства України в Європейському Союзі[32]. Окремі розділи Угоди про асоціацію почали тимчасово застосовуватися з 1 листопада 2014 р., з 1 січня 2016 року почала функціонувати поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС.

Процес ратифікації Угоди усіма державами-членами та інституціями ЄС було завершено 11 липня 2017 р. У повному обсязі Угода набула чинності 1 вересня 2017 р. Виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбувається на основі затвердженого 17 вересня 2014 р. Кабінетом Міністрів України плану заходів з її імплементації на 2014- 2017 роки, який був оновлений 25 жовтня 2017 р. Серед основних цілей Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України 26 травня 2015 р., визначено забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу[19]. Згідно зі Стратегією, Угода про асоціацію між Україною і ЄС визначає стратегічні орієнтири для проведення системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Політика Європейського Союзу щодо України. Основні засади і зміст політики Європейського Союзу щодо України визначається положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Євросоюз розглядає Україну як пріоритетну державу у рамках Європейської політики сусідства, започаткованої у 2004 році. В основу ЄПС покладено принципи поглиблення політичної співпраці та економічної інтеграції між ЄС та

країнами-партнерами. Ця політика поширена на країни Східної Європи, Південного Кавказу та Східного і Південного Середземномор'я, таким чином уніфікуючи підходи ЄС до розвитку відносин з країнами цих регіонів[17,с.23].

Враховуючи відсутність у ЄПС перспектив набуття членства в ЄС, Україна на політичному рівні заявила про невідповідність цієї політики своїм євроінтеграційним прагненням. За наполяганням України та інших країн-східних сусідів ЄС, а також у відповідь на започаткування Союзу для Середземномор'я, у 2008 році Європейський Союз висунув ініціативу поглибити відносини зі своїми східними сусідами на основі нових принципів. Відносини з Україною було взято ЄС як орієнтир для подальшого розвитку партнерства зі східними сусідами на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Нова ініціатива отримала назву Східне партнерство (СхП) і була започаткована у травні 2009 року на Саміті СхП в Празі. Східне партнерство передбачає можливість оновлення договірно-правової бази відносин ЄС зі східними сусідами шляхом заміни чинних угод про партнерство та співробітництво на угоди про асоціацію, створення поглиблених та всеохоплюючих зон вільної торгівлі (ПВ ЗВТ), лібералізацію візового режиму між ЄС та державами-партнерами тощо [40].

Стратегічним інтересом України щодо Східного партнерства є надання зацікавленим країнам-партнерам перспективи членства в ЄС і, як наслідок, перетворення ініціативи на з'єднуючу ланку з політикою розширення ЄС. На сьогодні Східне партнерство - це, передусім, багатосторонній форум для діалогу ЄС зі своїми сусідами у вигляді регулярних самітів та зустрічей міністрів закордонних справ, роботи тематичних платформ на рівні експертів, а також майданчик для обміну досвідом між ЄС, його державами-членами та країнами-партнерами у різних сферах. При цьому двосторонній формат відносин з державами-учасницями СхП Європейський Союз розвиває індивідуально та на принципах диференціації[14].

З початком у 2014 році російської агресії проти нашої держави, ситуація в Україні та події навколо нашої держави є предметом особливої уваги в рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. «Українське питання» регулярно знаходить відображення у заявах, резолюціях, висновках та інших документах інституцій і керівництва Європейського Союзу[19].

Європейський Союз послідовно відстоює незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, займає чітку і непохитну позицію стосовно невизнання незаконної анексії Росією АР Крим та м.Севастополь, а також здійснює активні зусилля, спрямовані на врегулювання конфлікту на сході України, спричиненого і підтримуваного Росією[31]. Важливим елементом підтримки міжнародних зусиль з врегулювання ситуації навколо України залишаються обмежувальні заходи, запроваджені ЄС у 2014 р. у відповідь на агресію Росії проти України.

На сьогодні діють такі групи обмежувальних заходів ЄС:

1. Обмежувальні заходи проти фізичних осіб та організацій зв'язку з діями, які підривають та загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України (спрямовані проти окремих офіційних чинників та представників бізнес-кіл РФ, "керівництва" АР Крим та м. Севастополь і т.зв. "ЛНР" та "ДНР", а також "націоналізованих" юридичних осіб, розташованих на території АР Крим, та суб'єктів господарювання, наближених до вищого політичного керівництва РФ), запроваджені на підставі Рішення Ради ЄС 2014/145/CFSP від 17 березня 2014 р[23].

Санкції полягають у замороженні активів фігурантів санкційного списку та обмеженні права їхнього пересування територію держав-членів ЄС. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на півроку.

2. Обмежувальні заходи у зв'язку з незаконною анексією АР Крим та м. Севастополь запроваджені на підставі Рішення Ради ЄС 2014/386/CFSP від 23.06.2014 р. і поширюються на всі операції, пов'язані з імпортом товарів та послуг з АР Крим та м. Севастополь, за відсутності належних дозвільних

документів, виданих компетентними органами України, надання послуг у сфері туризму, також постачання обладнання та супутніх матеріалів, що використовуються для розвідки та видобування мінеральних енергоносіїв. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на рік.

3. Обмежувальні заходи проти РФ у зв'язку з діями з дестабілізації ситуації в Україні (т.зв. секторальні санкції) запроваджені на підставі Рішення Ради ЄС 2014/512/CFSP від 31.07.2014 р [27]. На сьогодні обмежувальні заходи поширюються на доступ низки російських банківських установ до первинного та вторинного позикових ринків капіталу, обмеження щодо торговельних операцій стосовно озброєння та товарів подвійного використання, а також обмеження щодо постачання обладнання та технологій, які використовуються в енергетичній сфері. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на півроку.

Крім того, на підставі Рішення Ради ЄС 2014/119/CFSP від 05.03.2014 р. ЄС запровадив обмежувальні заходи проти колишніх високопосадовців України та їхнього найближчого оточення у зв'язку з незаконним привласненням державних коштів України, а також зловживанням службовим становищем[26].

Згадані санкції полягають у замороженні активів фігурантів санкційного списку. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на рік. Договірноправова база та інструменти співробітництва Укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС) від 14 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.) започаткувало співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань[3]. Укладення УПС дозволило встановити регулярний двосторонній діалог між Україною та ЄС на політичному та секторальних рівнях, впровадити впорядкований режим торгівлі між обома сторонами на основі принципів ГАТТ/СОТ, визначити пріоритети адаптації законодавства України до стандартів та норм Європейського Співтовариства (acquis

communautaire) у пріоритетних секторах української економіки. З огляду на завершення у березні 2008 року 10-річного терміну дії УПС, 5 березня 2007 року Україна та ЄС розпочали переговорний процес щодо укладення нової посиленої угоди між Україною та ЄС [35].

Після завершення вступу України до Світової організації торгівлі 18 лютого 2008 року були започатковані переговори в частині створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкрило шлях до лібералізації руху товарів, капіталів та послуг та широкої гармонізації нетарифних інструментів економічного регулювання. 9 вересня 2008 року на Паризькому Саміті Україна та ЄС досягли політичної домовленості про укладення майбутньої угоди в форматі Угоди про асоціацію, яка будуватиметься на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції [21]. У ході 15-го Саміту Україна – ЄС в Києві 19 грудня 2011 сторони оголосили про завершення переговорів по майбутній Угоді про асоціацію, а 30 березня 2012 текст майбутньої Угоди було парафровано главами переговорних команд України та ЄС. У два етапи - 21 березня 2014 року та 27 червня 2014 року Угоду про асоціацію було підписано в м.Брюссель Україною, ЄС та його державами-членами. Від України політична частина Угоди про асоціацію була підписана Прем'єр-міністром України А.П.Яценюком, економічна - Президентом України П.О.Порошенком.

Зі сторони ЄС Угоду підписали керівники інституцій ЄС та лідери усіх держав-членів Європейського Союзу. 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію. Завершення Україною та ЄС усіх необхідних внутрішніх процедур дозволило розпочати з 1 листопада 2014 року тимчасове застосування значної частини Угоди про асоціацію на період до набуття нею чинності у повному обсязі після завершення процесу ратифікації усіма державами-членами ЄС. З 1 вересня 2017 р. [39].

Угода почала застосовуватися у повному обсязі. Укладення Угоди про асоціацію формує договірно-правову основу співробітництва України та ЄС на середньострокову перспективу. Угодою про асоціацію передбачено підтримання регулярного діалогу на найвищому рівні у формі щорічних самітів, а також створення нових постійних органів двостороннього співробітництва - Рада асоціації, Комітет асоціації, Комітет асоціації у торговельному форматі, галузеві підкомітети Комітету асоціації, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства[22].

Спільним політичним інструментом реалізації та моніторингу Угоди про асоціацію є Порядок денний асоціації. Цей інструмент був запроваджений Україною та ЄС ще на етапі переговорів щодо Угоди про асоціацію з метою підготовки умов та сприяння ефективній імплементації її положень. Рішення про розробку Порядку денного асоціації було прийнято під час Паризького Саміту Україна - ЄС у вересні 2008 року, спільний документ був схвалений 16 червня 2009 року і набув чинності у листопаді 2009 року[14]. Порядок денний асоціації удосконалюється і доповнюється з урахуванням розвитку поточного діалогу між Україною та ЄС, а також досягнутих Україною результатів і цілей у впровадженні внутрішніх реформ. Сторони визначають пріоритети Порядку денного асоціації, які доповнюють зобов'язання сторін відповідно до Угоди про асоціацію для повної імплементації цієї Угоди. Оновлений Порядок денний асоціації був схвалений 16 березня 2015 р.

Важливу допомогу у впровадженні реформ, передбачених Угодою про асоціацію, надає Група підтримки України в Європейській Комісії (створена 10 квітня 2014 року).

1.4 Реакція ЄС на події революції Гідності

Боротьба українських громадян за свої права, яка одержала назву «Євромайдан», а згодом Революція Гідності, була наймасштабнішою подією в новітній історії України і логічним продовженням обстоювання прав людини та громадянина[32].

21 листопада 2013 року півтори тисячі людей вийшли на площу в знак протесту проти того, що проросійський президент Віктор Янукович відмовився підписувати документ, до якого держава йшла роками: угоду про асоційоване членство України в Європейському Союзі. Вночі 30 листопада на вулиці продовжували залишатися кілька сотень активістів, переважно студентів. Їх жорстоко розігнала поліція, в відповідь на що 1 грудня в центр Києва з'їхалися сотні тисяч людей. Міліцейське свавілля скликало людей, обурених корупцією, узурпацією влади, політикою русифікації та зближення з Росією.

Євроінтеграційні гасла дали безперервному мітингу назву Євромайдан. Перетворившись на проект повного оновлення державної системи, він отримав назву Революція гідності. Люди вимагали покарати винних у погромі мітингарів[12].

Після жорстокого побиття молоді спецпідрозділами силовиків на головній площі Києва – майдані Незалежності, протестний рух перетворився на тривалу кампанію громадянської непокори владному режиму, корупції та порушенням прав людини.

Кампанії солідарності та підтримки українських мітингарів пройшли у понад 20 країнах. Найбільші відбулися у різних містах Канади, США, Німеччини, Польщі, Великобританії, Італії та Франції. Місцеві активісти влаштовували акції протесту в Австрії, Австралії, Бельгії, Грузії, Естонії, Іспанії, Португалії, Литві, Норвегії, Швеції, Чехії та багатьох інших країнах світу[13].

На 61-ий день Майдану на місці протестів застрелено перших двох активістів. На той час уже було двоє загиблих за межами місць протистояння. Ще рівно місяць влада намагатиметься зачистити центр міста від протестувальників. Аж у ніч на 22 лютого 2014 року президент Янукович чартерним рейсом втік у Росію. Офіційно встановлено 107 жертв Революції гідності. Більшість героїв “Небесної сотні” померли від вогнепальних поранень 20 лютого 2014 року.

Першопочатково у списку Небесної Сотні було 108 осіб. 2015 року слідством і вироком суду цифру уточнено. Встановлено, що загибель одного з зарахованих до сотні - В'ячеслава Ворони - сталася внаслідок подій, не пов'язаних із Майданом[20].

Тактично Євромайдан домігся втечі президента-диктатора, відставки уряду. Після виборів Україна обрала європейський вектор розвитку - стала асоційованим членом ЄС, громадяни отримали право безвізового в'їзду в Євросоюз, внаслідок Зони вільної торгівлі з ЄС товарообіг із країнами Європи стало зростає.

Стратегічно - країна повернулася спиною до свого минулого, “тюрми народів”, як у нас називали по-народному Радянський Союз, і стала лицем до цивілізованих держав.

Прем'єр-міністр Бельгії Гі Вергофстадт назвав Євромайдан найбільшою проєвропейською демонстрацією в історії ЄС. Це найтриваліший мітинг останнього часу. Безперервно простояв 92 доби. Для порівняння, 1989 року маніфестації з повалення комуністичного режиму в Чехії та Словаччині тривали 42 дні. В Румунії, які закінчилися самосудом і стратою диктатора, 11 днів[32].

Цей Майдан став епіцентром кардинальних змін у країні. А зважаючи на її географічне розташування та зовнішні політичні процеси, можливо, й у регіоні. Він запустив процес не лише трансформації політичної сцени, а й соціальних і культурних перетворень. Наслідки цього вибуху гніву та

сплеску гідності, що вивільнили колосальну суспільну енергію, даватимуться ознаки не одне десятиліття як у геополітичному вимірі, так і у внутрішніх соціальнополітичних відносинах [32].

Вихід людей на вулиці в листопаді 2013 року після відмови уряду підписати угоду про асоціацію з Європейським Союзом більшість експертів визначають як цивілізаційний вибір. Продовження громадських протестів і самоорганізація суспільства у відповідь на тиск із боку держави та єднання громадян для захисту України від військової агресії на сході свідчать про надзвичайну важливість цього вибору. Три місяці тисячі людей жили на площі столиці. Вільний час і творча енергія не могли не спрямуватись у дієві товариства та цінні проекти. Майдан обріс громадськими ініціативами, десятки з яких діють і розвиваються досі. Майданівські волонтери створили загальнодержавні волонтерські організації та благодійні фонди. Вільний університет Майдану вже пропонує курси безкоштовних відеолекцій у 30 темах. Об'єднання дипломатів «Майдан закордонних справ» стало впливовим дорадчим майданчиком у царині міжнародних відносин. Багато членів імпровізованих охоронних груп «Самооборони Майдану» зголосилися добровольцями, коли після Майдану Росія зазіхнула на українські території. Деякі сотні централізовано влились у Збройні сили України [33]. «Канцелярська сотня» почала зі складання до купи понищених документів із резиденції експрезидента, а зараз заради гласності й нагляду оцифровує мільйони декларацій чиновників. Гурт кінорежисерів Babylon`13 - зняли понад півтори сотні спершу короткометражних, а згодом і повноформатних, документальних фільмів. Тепер фіксують життя постмайданної країни. В розгар революції витало розуміння історичної ваги подій. Відразу дві ініціативи зловили в майданівському повітрі розуміння, що треба збирати артефакти для нащадків. Називалися вони «Музей Свободи» та «Музей Майдану». Їхня спільна робота вилилась у створення Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні - Музею Революції Гідності.

Революція Гідності стала трансформаційним, героїчним і драматичним феноменом для України. Український народ довів свою відданість свободі, свою гідність, заплативши однак за такі цінності найвищу ціну - життям 107 учасників акції протесту, Героїв України, названих Небесною Сотнею[31].

Україна зберегла свою незалежність від імперської Росії, позбувшись Віктора Януковича і його близького оточення, які перманентно здавали національні інтереси країни й готові були здати остаточно, та ствердила свій європейський вектор розвитку. Кремль не полишив намагань повернути Україну в лоно своєї імперії, захопивши невдовзі після подій на Майдані Крим і окупувавши частину території Донбасу. Утім на оборону цінностей, які відстоював Майдан, постали воїни, що тримають нині небо на Сході України[32].

Революція Гідності відкрила вікно можливостей для якнайважливіших змін в Україні - процесу декомунізації, розвитку громадянського суспільства, що потужно заявило про себе на Майдані у вигляді численних громадських ініціатив і волонтерського руху на розбудову війська і захист держави, подальших процесів трансформації посттоталітарного суспільства в демократичне.

РОЗДІЛ 2. ВІДНОСИНИ ЄС З УКРАЇНОЮ З ПОЧАТКУ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ, АНЕКСІЇ КРИМУ ТА КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

2.1 Реакція ЄС на анексію Криму Росією та їхні дії

У лютому-березні 2014 р. відбулась безпрецедентна не лише для україно-російських двосторонніх відносин, а й для післявоєнного світового порядку загалом подія - окупація Росією (постійним членом Ради Безпеки ООН) частини території України (держави-засновниці ООН), яка згодом трансформувалась у незаконну анексію. Для анексії Криму було використано механізм маріонеткового уряду, раніше успішно випробуваний росіянами в Південній Осетії, Абхазії та Придністров'ї[41].

Анексія Криму має низку наслідків, що є вкрай негативними для сучасної системи міжнародного права й міжнародних відносин і стосуються не лише європейського регіону, а й світу загалом.

Дії Російської Федерації стали брутальним порушенням усіх основних принципів міжнародного права, закріплених у Статуті ООН, Декларації про принципи міжнародного права 1970 р., Гельсінкському заключному акті НБСЄ 1975 р., на яких базується сучасний світопорядок[7]:

- принципу незастосування сили та загрози силою (анексія Криму відбулась із використанням військ, про що прямо заявляв і В. Путін);
- принципу вирішення міжнародних суперечок мирними засобами (РФ, висуваючи претензії Україні щодо нібито утисків російськомовного населення Криму, взагалі нічого не робила для вирішення відповідних проблем, хоч і удаваних, шляхом переговорів; міжнародних спорів щодо державної належності Кримського півострова до анексії також не було);
- принципу невтручання у справи, що входять у внутрішню компетенцію держав (Росія нахабно втручалась у відносини між центральною владою України та владою і населенням Криму);

- принципу співробітництва (РФ відмовилась від будь-якого співробітництва щодо проблем, які її нібито хвилювали); (188, Серія ПРАВО. Випуск 30. Том 2);
- принципу рівноправності й самовизначення народів (військова окупація півострова та організація «референдуму» в таких умовах стали брутальним порушенням цього принципу);
- принципу суверенної рівності держав (анексія частини території суверенної держави являє собою грубе порушення цього принципу);
 - принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань (анексією Криму порушено зобов'язання перед Україною, що містяться в Будапештському меморандумі про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 р. [1, с. 123], Договорів про дружбу та співробітництво між Російською Федерацією та Україною [2, с. 518], договорах щодо базування Чорноморського флоту РФ на території України 1997 р. [3; с. 18], Договорі між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон 2003 р.) [4, с. 293];
- принципу територіальної цілісності держав (агресією, яка мала своїм наслідком окупацію та незаконну анексію частини території суверенної держави, Росія порушила територіальну цілісність України і протиставила її власним геополітичним інтересам);
 - принципу поваги прав людини й основних свобод (численні порушення прав і свобод людини у Криму, що відбулись у процесі та після анексії, найбільш показними з яких є переслідування кримських татар та інших громадян України, які не підтримали російської окупації та анексії).

Безперечно, такі дії Російської Федерації були засуджені міжнародним співтовариством, а відповідальність за агресію є невідворотною. Водночас був створений небезпечний прецедент, який у майбутньому може бути використаний проти самої Росії. Адже всі без винятку суб'єкти міжнародного права зацікавлені в підтриманні стабільності світового порядку й

непорушності його засад, а той, хто нехтує такими засадами, ризикує сам втратити правові аргументи для захисту власної позиції в майбутньому.

Безперечним фактом є те, що Російська Федерація є досить потужним і впливовим суб'єктом міжнародних відносин, що дає їй змогу переслідувати власні національні інтереси, незважаючи на обставини та загальноприйняті норми; вона часто не потребує послідовних юридичних обґрунтувань для своїх дій. Будь-яке пояснення, яке не є повністю абсурдним, навіть якщо воно є спірним, вже є достатнім для Російської Федерації [20]. Але такий підхід є саморуйнівним, особливо у випадку, коли мова йде про порушення принципів міжнародного права, які є імперативними нормами.

Дії Російської Федерації стали фактичним оголошенням того, що вона сповідує примат сили в міжнародних відносинах (декларування протилежного не має значення, оскільки суперечить реальним учинкам). Це, знову ж таки, є руйнівним для системи міжнародної безпеки й украй негативним прикладом, що впливатиме на всі без винятку держав - і ті, що є більш потужними та потенційно можуть диктувати свою волю, передусім сусіднім державам, і більш слабкі - ті, права яких передусім захищаються міжнародно-правовими нормами. Відбувається зняття обмежень, установлених міжнародним правом для того, щоб регулювати поведінку його суб'єктів, із усіма відповідними наслідками[32].

Здійснивши анексію Криму, Російська Федерація грубо порушила положення Будапештською меморандуму про гарантії безпеки з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 р. У Меморандумі Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії та Сполучені Штати Америки підтвердили Україні їхні зобов'язання згідно з принципами Заключного акта НБСЄ поважати незалежність і суверенітет та наявні кордони України (п. 1)[5].

Указані держави, зокрема, підтвердили зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності або

політичної незалежності України і що їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України, окрім цілей самооборони, або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй (п. 2) [5, с. 123].

Відмова України від ядерної зброї в обмін на гарантії провідних держав щодо забезпечення її незалежності, суверенітету, наявних кордонів і взяття ними зобов'язань утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України стала важливим кроком на шляху боротьби світового співтовариства проти розповсюдження ядерної зброї (далі – ЯЗ). У цьому контексті військова агресія РФ проти України, окупація та анексія Кримського півострова є викликами для світової спільноти, адже демонструють, що добровільна відмова від ядерної зброї не є кроком безпеки, а навіть навпаки – така відмова робить державу вразливішою[14]. Особливо знаковим у цьому сенсі є те, що Україна зіткнулась не просто з іноземною агресією, а агресією держави, яка, відповідно до спеціального міжнародно-правового акта, є одним із гарантів її безпеки й територіальної цілісності. Інші ж гаранті, попри їхні зусилля, не змогли домогтися відмови РФ від анексії частини території України. Це фактично позбавляє сенсу процес ядерного роззброєння, більше того - спонукає деякі держави до реалізації ядерних програм, а низку інших - до початку розробки таких програм; існує небезпека нової гонитви озброєнь. Тобто, агресія Російської Федерації проти України нівелює багаторічні зусилля світового співтовариства на шляху до роззброєння.

У ст. 2 Договору про дружбу та співробітництво між Російською Федерацією й Україною 1997 р. передбачено, що сторони, відповідно до положень Статуту ООН та зобов'язань по Заключному актові Наради з безпеки і співробітництва в Європі, поважають територіальну цілісність одна одної та підтверджують непорушність наявних між ними кордонів[2].

За ст. 3 сторони будують відносини одна з одною на основі принципів взаємної поваги до суверенної рівності, територіальної цілісності, непорушності (189, «Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015) кордонів, мирного врегулювання спорів, незастосування сили або загрози силою, включаючи економічні й інші способи тиску, права народів вільно розпоряджатися своєю долею, невтручання у внутрішні справи, додержання прав людини та основних свобод, співробітництва між державами, сумлінного виконання взятих міжнародних зобов'язань, а також інших загально визнаних норм міжнародного права [2, с. 518]. Аналогічні норми містяться в Договорі між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон 2003 р. [5, с. 293].

І грубі порушення відповідних положень з боку РФ, і вперте проголошення нею анексії території іншої суверенної держави такою, що повністю відповідає міжнародному праву, ставлять під пряму загрозу безпеку, територіальну цілісність, недоторканність усіх без винятку держав, що межують із Російською Федерацією. Використавши різні приводи (не обов'язково удавані порушення прав російськомовних або громадян РФ, як у випадку із Кримським півостровом), вона може здійснити військову агресію проти іншої держави, окупацію її території [6].

Нехтування Російською Федерацією нормами міжнародного права та права загалом при анексії Кримського півострова за умов внутрішньої нестабільності й центробіжних тенденцій у самій РФ може призвести до загрози її територіальній цілісності. Це може відбутись завдяки діяльності сепаратистських рухів, шляхом використання того самого механізму референдуму, який застосувала сама російська влада у Криму, або ж через зовнішнє втручання; при цьому зацікавлена держава чи підтримує сепаратистські рухи, чи самостійно здійснить військову агресію проти Росії. Ці дії можуть і не обґрунтовуватись «належним чином», адже відповідний приклад нехтування нормами міжнародного права або бодай якихось

аргументів продемонструвала сама РФ. Враховуючи наявність у цієї держави ядерної, а також великої кількості іншої зброї, такі події можуть призвести до вкрай тяжких наслідків для всього світу.

Агресія РФ проти України ставить під загрозу функціонування Ради Безпеки ООН - органу, на який покладена головна відповідальність за підтримання міжнародного миру й безпеки. Ситуація, за якої держава-агресор є постійним членом РБ ООН і має право вето на його рішення, нівелює саму сутність, підриває значення Ради Безпеки, а на практиці - унеможлиблює його ефективне функціонування, виконання завдань, найбільш важливих для всього світового співтовариства[31].

У зв'язку із зазначеним, необхідним видається реформування Ради Безпеки так, щоб позбавити державу-агресора можливості блокувати її роботу. Виказуються і слушні думки про те, що Російська Федерація не має міжнародно-правових підстав для участі в роботі РБ ООН. Це пов'язано з тим, що у Статуті ООН ідеться про членство СРСР у цьому органі [7]. Російська Федерація могла б відносно правомірно «посісти місце» Союзу РСР у Раді Безпеки лише в тому випадку, якби зі складу СРСР вийшли всі радянські республіки, окрім самої Росії, тоді б могла йти мова про «контитуїтет» РФ стосовно Союзу РСР. Але цього не сталося, СРСР припинив своє існування як держава і суб'єкт міжнародного права.

З юридичної точки зору, членство Російської Федерації в РБ ООН, як правило, пояснюється тим, що 21.12.1991 р. було прийнята Рішення Ради Глав Держав СНД, де зазначалось, що «Держави Співдружності підтримують Росію в тому, щоб вона продовжила членство СРСР в ООН, включаючи постійне членство в Раді Безпеки, та інших міжнародних організаціях» [8]. Однак, очевидно, що з моменту появи Рішення мала місце докорінна зміна обставин, і згода України на перебування в Раді Безпеки держави, яка здійснює проти неї агресію (і при цьому якимось незрозуміло повинна сприяти підтримці міжнародного миру та безпеки), на сьогодні стає

безпідставною. РФ сама становить ледь не найбільшу небезпеку для миру серед усіх членів Організації Об'єднаних Націй, що робить абсурдним її перебування у складі РБ ООН.

Кроки та дії Росії в Криму, як і загалом агресія проти України, досить явно суперечать тим тезам і концепціям, які намагався розвивати російський уряд, і тому образу, згідно з яким РФ намагалась позиціонувати себе у світі. Як це зазначається в концепції зовнішньої політики та інших подібних документах, Росія є свого роду «захисником» міжнародного права і його основоположного акта - Статуту ООН. Водночас дії Росії в Криму свідчать про протилежне[26]. І таке ставлення Росії до непорушності міжнародних договорів та принципу *pacata sunt servanda* не може не турбувати інші суверенні держави, які знаходяться в безпосередній близькості до Росії і чия територія може гіпотетично становити інтерес для геополітичних зазіхань держави-агресора.

Анексія Російською Федерацією Кримського півострова стала викликом для світового співтовариства загалом, проте найбіле це стосується найвпливовішої організації у сфері безпеки - НАТО. Це пов'язано не лише з особливими відносинами Альянсу з Україною, а й зі зміною безпекової карти регіону. Майже всі причорноморські держави є членами НАТО, що зумовлює особливу небезпеку окупації РФ Кримського півострова для цього військовополітичного блоку[21]. Усі вказані фактори вимагають відповідних перетворень самого Альянсу, спрямованих на підвищення його ефективності.

Агресія РФ проти України стала викликом і для Європейського Союзу. Це пояснюється тим, що Російська Федерація є одним із найважливіших економічних партнерів ЄС. Останній значною мірою залежить від постачання енергоресурсів з цієї держави і, дещо меншою - від російського ринку збуту. З іншого боку, підписання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною, що готувалось кілька років, було зірвано В. Януковичем в останній момент - у листопаді 2013 р[9].

У підсумку, анексія Росією Кримського півострова стала болісною для ЄС, адже виявила внутрішні суперечності між його членами: більш залежні від (190, Серія ПРАВО. Випуск 30. Том 2) РФ не продемонстрували належної підтримки України як держави, що зіткнулась із зовнішньою агресією. Економічні чинники взяли гору над відданістю принципам міжнародного права, що в перспективі може негативно позначитись на самому Євросоюзі. Урешті-решт, у зв'язку із діями Росії щодо Криму було ухвалено достатньо слабкі санкції першого рівня, що певною мірою спонукало російське керівництво до продовження агресії - уже у Східній Україні[19].

Анексія Криму має негативні наслідки не лише для практики, а й для науки міжнародного права. Пропагандистський характер сучасної російської науки міжнародного права, на жаль, шкодить її розвитку в інших державах, особливо пострадянського простору.

Отже, агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалась з окупації та незаконної анексії Криму, матиме незворотні наслідки для всього міжнародного співтовариства[18]. Росія створила небезпечний прецедент, за якого суперечності можуть вирішуватися не з огляду на справедливість та право, а базуючись на викривлених правових нормах і силі. Загалом, дії Росії не можуть бути проігноровані міжнародним співтовариством, і лише рішуча відповідь на них може унеможливити їхнє повторення й подальше руйнування основ світового порядку.

2.2 Підтримка та позиція ЄС з початку збройної агресії на сході країни

На сьогоднішній день війна на Сході є дуже актуальною темою, оскільки це турбує не лише Україну, а й усю Європу. З метою підтримки макроекономічної стабільності країни, Європейський Союз надає нашій державі макрофінансову та гуманітарну допомоги[16]. Мільйони людей в Україні потребують допомоги через конфлікт в східній частині країни.

Продовження бойових дій призвело до збільшення вразливості і переміщенню людей як всередині України, так і за її межами.

Ситуація в області безпеки залишається нестійкою і нестабільною, і триваючі порушення режиму припинення вогню серйозно вплинули на повсякденне життя людей, що живуть поблизу лінії зіткнення. Європейський Союз зберіг гуманітарні аспекти кризи в Україні в своїй програмі з перших днів конфлікту і заявляє про свою готовність і далі розширювати масштаби своєї підтримки на основі потреб і відповідно до вимог ситуації. ЄС - Європейська комісія і держави - члени об'єднані - внесли близько 371 млн. € в гуманітарну та ранню допомогу для відновлення народу України, в спільному жесті солідарності з початку кризи. На додаток до фінансової допомоги, в натуральній формі була надана допомога через механізм цивільного захисту ЄС[13].

Гуманітарна допомога ЄС надходить: постраждалим людям, які живуть на непідконтрольних українській владі територіях та по обидва боки лінії розмежування; біженцям і внутрішньо переміщеним особам, які полишили зону конфлікту; особам, які повернулися до постійного місця проживання.

Протягом 2014-2016 років Збройні Сили України отримали від різних країн світу матеріально-технічної та гуманітарної допомоги на суму близько 3 млрд. грн. За три роки конфлікту знищено або пошкоджено десятки лікарень, шкіл та дитячих садочків. Відновлення пошкоджених об'єктів відбувається повільно і значна допомога надходить від міжнародних структур[34].

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), у партнерстві з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житловокомунального господарства України (Мінрегіон) і Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) наприкінці минулого року підписали угоду про сприяння оптимальному використанню Надзвичайної кредитної програми для відновлення України обсягом 200 млн. євро. Завдяки підтримці ЄС, у вересні

2016 року найбільший на Донбасі національний університет ім. Володимира Даля знову відкрив свої двері. Всього на ремонт та закупівлю техніки виділили близько 578 тис. євро. 16 березня 2017 року голова представництва ЄС Хьюг Мінгареллі повідомив, що Україна отримає другий транш макрофінансової допомоги від Європейського Союзу протягом найближчих тижнів. Адже за його словами Україна виконала майже всі умови для виділення наступної частини макрофінансової допомоги, у розмірі 600 млн. €. ЄС не став чекати, поки Україна виконає його вимоги - "лісову" та «пенсійну», по суті, подарувавши їх Києву[30].

Тобто можна зробити висновок, що допомога ЄС, що може стати шкідливою для України. 16 січня 2017 року Міністерство оборони України повідомило, що Португалія виділить 200 тис. € допомоги для Збройним Силам України на закупівлю оснащення та озброєння нелетального характеру. Також міністр національної оборони Португалії наголосив на готовності подальшої підтримки Португалією прагнення українців до незалежності та територіальної цілісності своєї держави. Діючий голова ОБСЄ, міністр європейських, інтеграційних та закордонних справ Австрії Себастьян Курц повідомив про виділення додаткових 2 мільйонів євро на гуманітарну допомогу для жителів Донецької та Луганської областей. Сума допомоги становить 2 млн. €. 10 [40]

Уряд Італії надав 1 млн. € на підтримку людей, які постраждали в результаті конфлікту на сході України. З цього мільйона 700 тис. євро передадуть Всесвітній продовольчій програмі (Всесвітня продовольча програма ООН) і 300 тис. євро - ЮНІСЕФ, а саме на розмінування та навчальні програми для дітей шкільного та дошкільного віку.

У свою чергу уряд Німеччини надав 3 млн. € допомоги для діяльності ВПП в Україні[12]. Але водночас терміново необхідно ВПП більш ніж 30 млн. дол. США, щоб забезпечити людей на сході України, які постраждали у результаті конфлікту, необхідною продовольчою допомогою до грудня 2017

року. Європейська Комісія виділила 18 млн. € додаткової негайної допомоги постраждалим в ході збройного конфлікту на сході України. Кошти будуть виділені на покриття витрат на надання термінової медичної допомоги, тимчасового житла, води, а також на санітарні потреби. Прес-служба МВФ повідомляє, що 3 квітня 2017 року відбудеться розгляд питання про виділення чергового траншу у розмірі 1 млрд. доларів США.

У Міжнародному валютному фонді відзначають певні досягнення за програмою співпраці України та МВФ, а також спостерігають макроекономічну стабілізацію в країні[17]. Петро Порошенко повідомив, що Україна не потребує надання військової допомоги зі сторони Заходу, а для того, щоб захищатися від агресивної Росії Києву вистачає власної армії. Київ зі своєї сторони виконує Мінські угоди, і Донецька і Луганська області вже отримали більше прав на самоврядування, але Росія ігнорує зобов'язання припинити вогонь, вивести свої війська і повернути контроль над кордоном. Проте дуже важко говорити про макроекономічну допомогу Україні, коли 36% українців навіть нічого не знають про це. Близько третини опитаних вважають, що ЄС надає допомогу Україні у сфері боротьби з корупцією, близько 22% – у сфері оборони та безпеки, на третій позиції - реформи державного управління (19.3%)[25].

На Заході України демонструють кращу обізнаність про допомогу ЄС у сфері бізнесу, а також оборони та безпеки. Також на Півночі України відзначали, що ЄС допомагає в реформуванні судової системи.

Отже, роль ЄС у врегулюванні ситуації на Сході має важливе значення. Оскільки, без фінансової та гуманітарної допомоги Україна просто б не змогла відновити макроекономічну стабільність[22]. Адже зміни, що відбулися за ці 2 роки є дуже помітними та безповоротними, Україна навряд чи зможе втратити ці позитивні перетворення, які вже були зроблені.

Варто зазначити, що забезпечення макроекономічної стабільності має ґрунтуватися не виключно на фінансових «вливаннях» МВФ та ЄС, а

насамперед на власній грошово-кредитній та валютно-фінансовій політиці країни. Переймаючи досвід іноземних країн та їхніх практик, Україна зможе вдосконалювати законодавство, з метою зменшення негативних впливів на соціально-економічний розвиток держави, та стимулюватиме нарощення інвестиційного, інноваційного, експортного потенціалу економіки.

2.3 Період відносин з 2014 по 2021 рік

Основним документом, яким на сьогодні визначається форма, зміст, а також процедура та механізми координації співробітництва між Україною та ЄС, є Угода про асоціацію Україна - ЄС.

Відповідно до ст. 460-470 Глави 1 «Інституційна структура» Розділу VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» Угоди про асоціацію основними координуючими органами є[33]:

Саміти Україна-ЄС, які є найвищим політичним рівнем діалогу Сторін, зокрема з питань імплементації Угоди (проводяться раз на рік). Саміти покликані здійснювати загальний нагляд за імплементацією Угоди, а також обговорення двосторонніх або міжнародних питань, що становлять спільний інтерес;

Рада асоціації здійснює контроль і моніторинг застосування і виконання Угоди про асоціацію та періодично переглядає функціонування цієї Угоди у світлі її цілей. Засідання Ради асоціації проводяться регулярно щонайменше один раз на рік (на рівні міністрів), а також тоді, коли цього вимагають обставини[31]. За взаємною згодою засідання Ради асоціації проводяться у будь-якому необхідному складі. Інавгураційне засідання Ради асоціації Україна-ЄС відбулося в грудні 2014 р. в Брюсселі.

Крім контролю і моніторингу застосування й виконання Угоди про асоціацію[37], Рада асоціації вивчає будь-які головні питання, що виникають в рамках Угоди, і будь-які інші двосторонні або міжнародні питання, що становлять взаємний інтерес.

Рада асоціації складається із членів Уряду України, з однієї сторони, та членів Ради Європейського Союзу і членів Європейської Комісії, з іншої сторони. Головування в Раді асоціації здійснюється по черзі представником України і представником Союзу. За необхідності та за взаємною згодою інші органи беруть участь у роботі Ради асоціації як спостерігачі.

Рада асоціації має повноваження приймати рішення в рамках сфери дії Угоди про асоціацію у випадках, передбачених нею. Такі рішення є обов'язковими для Сторін[35].

Рада асоціації може також надавати рекомендації.

Відповідно до мети поступового наближення законодавства України до права Союзу, Рада асоціації виступає також форумом для обміну інформацією про законодавчі акти України та Європейського Союзу, як чинні, так і ті, що перебувають на стадії підготовки, а також про заходи з їх виконання, впровадження та дотримання[28]. З цією метою Рада асоціації може актуалізувати або вносити поправки до Додатків до Угоди про асоціацію, враховуючи розвиток права ЄС і застосовних стандартів, які визначені у міжнародних документах;

Комітет асоціації, що покликаний надавати допомогу Раді асоціації у виконанні нею своїх обов'язків та складається з представників Сторін, головним чином, на рівні вищих посадових осіб. Головування в Комітеті асоціації здійснюється по черзі представником України і представником Союзу.

Засідання Комітету асоціації проводяться щонайменше один раз на рік. Перше засідання Комітету асоціації відбулося у липні 2015 р. в Брюсселі.

Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке зі своїх повноважень, у тому числі повноваження приймати обов'язкові для виконання рішення[24].

Комітету асоціації надають допомогу підкомітети, створені відповідно до цієї Угоди.

Рішенням Ради асоціації від 15 грудня 2014 року утворено два підкомітети Комітету асоціації між Україною та ЄС: Підкомітет з питань свободи, безпеки та юстиції та Підкомітет з питань економіки та іншого секторального співробітництва.

Відповідно до статті 465 (4) Угоди про асоціацію створюється Комітет асоціації у спеціальному складі, який щонайменше раз на рік розглядатиме питання, охоплені положеннями Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди (статті 25-336)[23]. Комітетові асоціації у торговельному складі є підзвітними підкомітети, створені відповідно до Розділу IV Угоди: Підкомітет з управління санітарними та фітосанітарними заходами; Підкомітет з питань митного співробітництва; Підкомітет з питань географічних зазначень; Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку.

Крім цього, Рада асоціації може утворити спеціальні комітети або органи з окремих актуальних питань імплементації Угоди, визначити їхній склад, функції та обов'язки.

Комітет асоціації може також утворювати підкомітети для підбиття підсумків діяльності Сторін у визначених відповідно до Розділу V Угоди напрямках співпраці.

Функції секретаріатів Ради та Комітету асоціації між Україною та ЄС з української Сторони покладено на Урядовий офіс з питань європейської інтеграції у складі Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Парламентський комітет асоціації, який є форумом для проведення засідань та обміну думками між українськими парламентарями та європарламентарями[34]. Відповідно до складу Парламентського комітету входять члени Верховної Ради України та Європейського Парламенту.

Засідання цього Комітету проводяться з регулярністю, яку він визначає самостійно. Інавгураційне засідання відбулося у лютому 2015 р. в Брюсселі.

Головування у Парламентському комітеті асоціації здійснюється сторонами по черзі, згідно з положеннями, викладеними в його регламенті.

Парламентський Комітет має право запитувати у Ради асоціації інформацію стосовно виконання Угоди про асоціацію та надавати їй свої рекомендації[33]. Парламентський комітет асоціації може створювати відповідні підкомітети.

Платформа громадянського суспільства, що покликана сприяти проведенню регулярних засідань представників громадянського суспільства з метою інформування їх про виконання Угоди про асоціацію та врахування їхнього внеску для її виконання.

Платформа громадянського суспільства складається з представників громадянського суспільства України, з однієї сторони, і членів Європейського економічного і соціального комітету (ЄЕСК), з іншої сторони.

Засідання Платформи громадянського суспільства проводяться з регулярністю, яку вона визначає самостійно[25]. Голозування у Платформі громадянського суспільства здійснюється по черзі представниками Сторін.

Платформа громадянського суспільства може надавати рекомендації Раді асоціації. Окрім цього, Комітет асоціації та Парламентський комітет асоціації здійснюють регулярні контакти з представниками Платформи громадянського суспільства з метою отримання їхньої думки щодо досягнення цілей Угоди про асоціацію.

Копенгагенські критерії членства в Європейському Союзі

Критерії, яким мають відповідати держави-кандидати на вступ до Європейського Союзу (Копенгагенські критерії), були схвалені на засіданні Європейської Ради у Копенгагені у червні 1993 р. і включають в себе[23]:

- I) стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу до прав людини, повагу і захист національних меншин (політичні критерії);
- II) наявність дієвої ринкової економіки і здатність витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у межах ЄС (економічні критерії);

Ш) здатність узяти на себе зобов'язання, що випливають з членства в ЄС, включаючи суворе дотримання цілей політичного, економічного, валютного союзу (інші критерії).

Політичні критерії

Членство в ЄС під кутом зору політичних стандартів вимагає від держави-кандидата стабільності інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу і захист меншин[27]. Статтею 6 Договору про Європейський Союз закріплено, що «Союз базується на принципах свободи, демократії, поваги до прав людини і основних свобод та верховенства права».

Держави, які бажають стати членами ЄС, повинні не лише закріпити принципи демократії і верховенства права у своїх конституціях, але й втілювати їх у повсякденне життя. Конституції держав-заявників мають гарантувати демократичні свободи, включаючи політичний плюралізм, свободу слова і свободу совісті. Вони встановлюють демократичні інститути та незалежні органи правосуддя, органи конституційної юрисдикції, що створює умови для нормального функціонування державних установ, проведення вільних і справедливих виборів, періодичної зміни правлячої парламентської більшості, а також визнання важливої ролі опозиції у політичному житті[31].

З метою оцінки виконання державами-кандидадами умов членства Європейська Комісія (ЄК) у кожному своєму Висновку виходить за межі формального опису політичних інститутів і відносин між ними. На основі ряду детальних критеріїв вона оцінює, чи має демократія реальний характер[24]. При цьому перевіряється, як захищаються конституційні права і свободи, зокрема, свобода слова в процесі діяльності політичних партій, неурядових організацій і засобів масової інформації.

Економічні критерії

Відповідно до Копенгагенських критеріїв, вимоги до членства у сфері економіки полягають «у наявності як дієвої ринкової економіки, так і

здатності витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у рамках ЄС»[27].

Наявність дієвої ринкової економіки характеризується наступними елементами:

- рівновага між попитом і пропозицією як результат вільної взаємодії ринкових сил,
- лібералізація цін і торгівлі,
- відсутність перешкод для доступу на ринок і виходу з нього,
- наявність достатньої правової бази, включаючи регулювання права власності, виконання законів і контрактів,
- досягнення макроекономічної стабільності, включаючи цінову рівновагу, стабільність державного фінансування та платіжного балансу,
- суспільний консенсус щодо найважливіших питань економічної політики,
- достатня розвиненість фінансового сектору для спрямування збережень на інвестування виробництва.

Критерій здатності витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у рамках ЄС передбачає[27]:

- наявність дієвої ринкової економіки з достатнім рівнем макроекономічної стабільності, що дає змогу суб'єктам ринку приймати рішення в атмосфері стабільності й передбачуваності,
- достатня кількість людських і матеріальних ресурсів, включаючи інфраструктуру (енергопостачання, телекомунікації, транспорт і ін.), рівень освіти і дослідницької діяльності,
- ступінь впливу урядової політики і законодавства на конкуренцію шляхом проведення торговельної політики, політики конкуренції, надання державної допомоги,
- рівень і темпи інтеграції держави в ЄС перед його розширенням,

- достатня частка малих підприємств у структурі економіки, оскільки малі підприємства отримують вигоду від спрощеного доступу на ринок.

Інші критерії

Європейська Рада дійшла висновку, що держави-кандидати мають бути здатними взяти на себе зобов'язання членства в ЄС у контексті відповідності цілям Договору про Європейський Союз, включаючи політичний, економічний і валютний Союз[31].

Спільна зовнішня політика і політика у сфері безпеки є головними складовими політичного союзу ЄС.

Важливим сегментом ЄС є Європейський економічний і валютний союз (ЄВС).

Однак слід розрізнити участь у валютному союзі, обов'язковому для усіх членів ЄС, і прийняття євро як єдиної валюти. Від нових членів не вимагається прийняття євро як єдиної валюти, навіть якщо вони беруть участь у ЄВС[29]. Участь у ньому сприятиме розвитку держав-кандидатів, прийняттю у перспективі євро як єдиної валюти для усіх членів ЄС.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Перші кроки до вступу

Складні процедури вступу в Європейський Союз зазвичай затягуються на роки чи навіть десятиліття. Але є шанс, що принаймні перші кроки цього процесу для України, Грузії та Молдови, які недавно подали свої заявки на вступ, можуть бути швидшими.

Після нападу Росії на Україну президент Володимир Зеленський закликав невідкладно розпочати процедуру негайного приєднання України до ЄС. Однак така прискорена процедура угодами ЄС не передбачена[40].

Голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн зазначила, що Україна, Грузія та Молдова мають виконати певні умови щодо політичної стабільності, верховенства права та економічних показників. З точки зору Єврокомісії, про негайне приєднання не йдеться. «В Європейському Союзі не обійтися без критеріїв. Ми всі підписали угоди, існують передумови, які мають бути виконані», - сказала фон дер Ляєн в інтерв'ю радіостанції Deutschlandfunk.

Президент Польщі Анджей Дуда, однак, невдовзі після нападу Росії на Україну висловився за прискорену процедуру. «Польща підтримує швидкий шлях до членства України в ЄС. Статус кандидата має бути надано невідкладно, негайно після цього мають розпочатися переговори про вступ. Україна також повинна мати доступ до фонду відновлення ЄС», - заявив Дуда. Деякі східноєвропейські країни-члени теж підтримують швидку процедуру[39].

Голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн не залишила сумнівів у тому, що місце України у ЄС, але залишається відкритим питання про те, як і коли. «Немає сумніву, що хоробрий народ України є частиною нашої європейської родини. Вони захищають наші цінності», - сказала фон дер Ляєн.

Наразі 27 країн-членів ЄС погодилися прийняти заявки на членство від

України, Грузії та Молдови та направити їх на розгляд Єврокомісії. Голова Ради ЄС Шарль Мішель, який головуватиме на саміті глав держав і урядів ЄС у Парижі у четвер і п'ятницю, пообіцяв, що заявки від України, Грузії та Молдови на саміті розглянуть[40].

Зазвичай розгляд заявки на членство триває у Єврокомісії до 18 місяців. Після цього заявнику надається так званий статус кандидата. Це означає, що ЄС серйозно налаштований прийняти країну до свого складу. Та шлях до фактичного початку переговорів про вступ може розтягтися на роки. Поступ залежить від реформ у країні-кандидаті та від політичної волі країн ЄС. Зараз у статусі кандидатів чотири країни Західних Балкан і Туреччина. Переговори про вступ тривають зі Сербією та Чорногорією. Північна Македонія та Албанія чекають початку діалогу на цю тему. Боснію і Герцеговину та Косово поки що не названо кандидатами. Боснія і Герцеговина, наприклад, подала заявку на членство ще в 2016 році[33]. У грудні 2021 року у Приштині оголосили, що незабаром подадуть свою заявку, хоча деякі члени ЄС не визнають державність Косова. Переговори про вступ з Туреччиною були заморожені 2016 року через автократію влади президента Реджепа Таїпа Ердогана.

ЄС з Україною, Грузією та Молдовою уклав угоди про асоціацію, які мають на меті наблизити ці країни до стандартів ЄС. А втім, це ще не гарантує переговорів про статус кандидата та приєднання до ЄС. Голова Єврокомісії фон дер Ляєн зазначає, що відносини з Україною, Грузією та Молдовою вже вибудовані, тож їх не треба починати тепер з нуля. «Це процес, який уже розпочався і зараз просувається на повній швидкості».

3.1 Підтримка та перешкодження країн-членів ЄС щодо вступу України

На тлі війни Росії підтримка вступу України до Європейського Союзу та НАТО стала найвищою за всю історію опитувань: 86% - за приєднання України до ЄС, 76% - за вступ до НАТО.

Такими є результат опитування, проведеного Соціологічною групою "Рейтинг" 1 березня, повідомляє "Європейська правда".

У порівнянні з довоєнним періодом, рівень підтримки вступу до ЄС та НАТО зріс більше ніж на 20 процентних пунктів.

Позитивна динаміка відбулася за рахунок зростання підтримки вступу до західних структур серед населення Півдня та Сходу[38].

У віковому розрізі в усіх категоріях спостерігається однотайна підтримка вступу України до ЄС та НАТО.

61% опитаних вірять у те, що Україна стане членом Європейського Союзу найближчим часом - протягом 1-2 років.

13% вірять, що Україна стане членом ЄС через 5 років, у ще довшій перспективі - 6%. Вагаються із оцінками 17%. Не вірять у те, що Україна стане членом ЄС - лише 4%[40].

У порівнянні із минулим роком кількість тих, хто не вірить в європейську інтеграцію України, значно зменшилася. У листопаді 2021 року таких було 26%.

Найперші три кроки, які повинна зробити українська влада в сфері європейської інтеграції, на думку експертів, це:

- 1) підписання і ратифікація Угоди про асоціацію,
- 2) розробка Національної Програми імплементації УА,
- 3) виконання зобов'язань України в рамках підготовки до безвізового режиму з ЄС.

Окрім цього, частина експертів вказувала на необхідність створення механізму координації політики євроінтеграції, а також реформування судової і правоохоронної системи[29].

Основною внутрішньою проблемою, яка перешкоджатиме євроінтеграційному курсу України, експерти вважають насамперед неефективність системи державного управління - недостатній рівень

компетенції держслужбовців, надмірна бюрократичність, нереформованість та корумпованість системи державного управління. До першої п'ятірки основних проблем внутрішнього характеру також входять: ситуація на Донбасі (включаючи як нинішній збройний конфлікт, так і громадські настрої), високий рівень корупції в українському суспільстві, неефективна політика інформування населення про євроінтеграцію, відсутність консенсусу у політикумі та соціально-економічні проблеми.

Агресія, тиск та всебічне перешкоджання з боку Росії будуть головним зовнішнім викликом для європейського курсу України. Цю думку поділяють всі опитані експерти[24]. Серед основних зовнішніх перешкод експерти також називають внутрішні проблеми самого ЄС, протидію або вичікувальну позицію з боку деяких членів ЄС, що не хочуть розривати свої зв'язки з Росією, а також відсутність єдиної позиції в Євросоюзі щодо європейської перспективи України і розширення ЄС загалом.

Україні потрібно наполягати на наданні їй офіційної перспективи членства в ЄС на сучасному етапі - цієї думки дотримується більшість експертів.

Найбільш дієвим чинником, що сприятиме збільшенню підтримки євроінтеграції в українському суспільстві, експерти вважають успішне проведення внутрішніх реформ та відчутний для пересічних громадян позитивний ефект від них[25]. Другим чинником, який може бути ефективним у цьому сенсі, є, на думку експертів, запровадження безвізового режиму з Європейським Союзом.

Зростання підтримки ідеї євроінтеграції на Донбасі, що є найменш прихильним до цієї ідеї зараз, можливе в середньостроковій перспективі – через 5–10 років – таку думку поділяє більшість експертів. Ще деякі експерти вважають, що зростання прихильності до ЄС можливе на Донбасі вже у короткостроковій перспективі - 2-4 роки[33]. Загалом же абсолютна більшість експертів вважає, що збільшення підтримки євроінтеграції на

Донбасі можливе, лишень називають різні часові рамки. Тільки один з усіх опитаних експертів зазначив, що на Донбасі зростання підтримки євроінтеграції в принципі є малоімовірним.

3.2 Основні умови вступу для України

Інтеграційні процеси у політичній, економічній, соціальній і духовній сферах є одним із характерних елементів сучасної Європи.

Взірцем інтеграції на європейському континенті є Європейський Союз-організація, яка в процесі свого розвитку досягла високого рівня політичної інтеграції, уніфікації права, економічного співробітництва, соціального забезпечення та культурного розвитку[23]. Від часу свого заснування Європейський Союз поступово перетворився на один з найпотужніших фінансово-економічних і політичних центрів світу, ключовий компонент новостворюваної архітектури європейської безпеки, ядро системи європейських цінностей і стандартів.

Протягом багатьох років правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня. Ця угода започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань[33]. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС.

21 березня 2014 року в Брюсселі відбулася церемонія підписання політичної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Це ще один крок нашої держави на шляху євроінтеграції. Український уряд підписав поки лише політичну частину угоди, економічну підпишуть окремо після президентських виборів в Україні 25 травня[35].

Основним здобутком підписання Угоди є демонстрація Заходом своєї підтримки нашій державі, зокрема, в питаннях недоторканності кордонів та територіальної цілісності, а також активізація роботи з адаптації українського

законодавства до стандартів ЄС. «Прозорість та підзвітність» органів влади, таким чином, змусять активізувати антикорупційну діяльність та реформи.

Після підписання економічної частини Угоди мова буде йти про скасування мит на різні групи товарів обома сторонами, що відобразиться на цінах імпортової продукції та збільшенні ринку збуту для українських виробників. Окрім того можливі полегшення візового режиму або навіть повне скасування віз до ЄС для українців вже до кінця поточного року[27].

Якщо в майбутньому Україна стане повноправним членом ЄС, то буде залучена до Спільної європейської політики безпеки та оборони (СЄПБО), яка гарантуватиме Україні державний суверенітет і територіальну недоторканість[31]. До позитивних наслідків вступу України в ЄС також можна віднести такі вигоди, як: макроекономічна стабільність, нові ринки збуту для українських товарів та додаткові інвестиції в українську економіку, надання субсидій деградуєчному сільському господарству, зменшення митних тарифів та отримання позитивного сальдо торгівельного балансу; ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення та розширення можливостей для освіти, роботи й відпочинку, забезпечення високого рівня життя населення; широкий доступ до інформаційного потенціалу ЄС.

Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС[38].

До негативних наслідків вступу України в ЄС можна назвати такі загрози: небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом; можливе переміщення до України шкідливих виробництв; поглиблення демографічного спаду, проблема незаконної міграції та відтоку кадрів; падіння духовності.

Існують і недоліки вступу України до ЄС, серед яких: часткова втрата суверенітету, невизначеність стратегії розвитку ЄС, погіршення відносин з країнами СНД та іншими країнами; втрата конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін; ускладнення візового режиму зі східними сусідами; розмивання національної самобутності України.

Проаналізувавши можливі позитивні та негативні наслідки вступу України до ЄС, слід зазначити, що входження до Європейського Союзу є логічним наслідком прагнення України до цивілізованої правової держави та розбудови демократичного суспільства, обумовлений сучасними реаліями та вимогами об'єктивних суспільно-економічних і політичних законів розвитку[16]. В сучасному глобалізованому суспільстві, найбільшу вигоду отримують саме ті країни, які об'єднують свої зусилля заради досягнення спільних інтересів та високих показників розвитку.

Інтеграція до Європейського Союзу є шансом для України остаточно перетворитися на стабільну державу, яка володіє незаперечними перспективами на майбутнє. Досвід другої половини 20-го століття доводить, що жодні специфічні умови та особливості національного розвитку, кризові стани та внутрішні трансформації не можуть відкласти неминучу дію об'єктивних законів глобалізації розвитку[16].

Поза всяким сумнівом, Україні категорично необхідна євроінтеграція, якщо вона бачить себе в майбутньому як держава нації.

Отже, при вступі до ЄС Україна отримає ряд значних переваг, але, щоб уникнути існуючих загроз, треба поступово впроваджувати стратегічні напрями розвитку ЄС в українську економіку та розробити програму дій щодо безболісної інтеграції України[36].

3.3. Перспективи подальших відносин України та ЄС

Інтеграція України до ЄС є доволі непростим питанням, адже вона відбувається досить тривалий період, хоча й зрозуміло, що цей процес не

може проходити швидко. Не один рік в Україні точилися дискусії щодо її інтеграційного вибору, тобто вибору моделі інтеграції: європейської чи євразійської.

Революція гідності, анексія Криму та військові дії на сході України остаточно усунули полярність руху Захід - Схід і, нарешті, визначили наші інтеграційні пріоритети до європейського шляху розвитку. Інтеграційний вибір будь-якої країни має щонайменше три аспекти: правовий, економічний, політичний[36]. Для України ці три аспекти мають особливе значення. Правовий аспект - це збереження суверенітету і державності, економічний – розвиток країни і добробут народу, політичний - це забезпечення цивілізаційного майбутнього Українського народу.

На нашу думку, перш ніж розглядати переваги та недоліки інтеграції України в ЄС, варто проаналізувати думку експертів із цього питання та обізнаність нашого суспільства[37]. Згідно з результатами з'ясування експертної думки, можна визначити, що існують певні перешкоди на шляху поглиблення інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом.

По-перше, це низький рівень поінформованості громадян про ЄС, населення України має рівень поінформованості загалом незадовільний, водночас 36% опитаних констатують загалом задовільний рівень володіння українцями інформацією щодо ЄС. Достатній рівень поінформованості українців підтвердили тільки 3% опитаних, а 11% вважають, що українці зовсім не володіють інформацією про ЄС . [40]

По-друге, сумніви стосовного того, що євроінтеграція матиме вигоду для всього населення України. На думку 26% експертів, інтеграція України до ЄС є найбільш вигідною для країн - членів ЄС, які хочуть підвищити свій геополітичний вплив і використовувати ресурси України у своїх інтересах.

По-третє, проблемою виступають вимоги Європейського Союзу й узагалі можливе розірвання стосунків із Росією та країнами СНД.

По-четверте, у населення є занепокоєність щодо конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку та еміграції робочої сили. Так, 24% експертів вважають, що внаслідок поглиблення співпраці з ЄС Україні загрожуватимуть висока конкуренція на європейському ринку продовольчих і промислових товарів, що залишить українську продукцію без шансів, та відтік значної маси кваліфікованих кадрів за кордон.

По-п'яте, сьогодні наріжний камінь розвитку відносин Україна - ЄС - це правосуддя, корупція та організована злочинність, і ці вимоги буде важко задовольнити Україні [3, с. 37].

Стосовно аналізу загальнонаціонального опитування, яке здійснювалося у травні 2018 р. соціологічною компанією GfK Ukraine у рамках реалізації проекту «Програма сприяння громадській активності «Долучайся!» та міжнародною організацією Раєт в Україні. Участь в опитуванні взяли не менше 2 тис. осіб на всій території України, крім тимчасово окупованого Криму та непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей.

До пріоритетних реформ належить протидія корупції, реформування судової системи, конституційна та виборча реформи, поліпшення бізнесклімату та підвищення рівня енергоефективності, а також реформа державного управління, у тому числі заходи щодо централізації. ЄС виділив пакет у розмірі 12,8 млрд. євро з метою забезпечення підтримки реформ за умови щодо забезпечення Україною безперервного прогресу[38].

Для ефективного використання наданої донорами підтримки уряду та донорам потрібно ретельно пропрацювати над питанням узгодження напрямів міжнародної допомоги, зокрема допомоги ЄС, та пріоритетних напрямів розвитку України[41]. Варто також зазначити, що Україні потрібно не лише збільшувати прозорість даних і надавати статистику щодо наданої допомоги, а й ретельніше відстежувати ефективність цієї допомоги. Це дасть змогу збільшити вплив отриманої допомоги на економічний розвиток країни.

Завдяки проведеному аналізу виявлено, що сьогодні, незважаючи на безпрецедентну допомогу Європейського Союзу в здійсненні реформ, покликаних сприяти економічному зростанню та підвищенню добробуту населення, існують певні перешкоди різного характеру на шляху України до ЄС і вони є досить значними, хоча й не переборними.

Отже, враховуючи вплив інтеграційних чинників на політичну, економічну та соціальну сфери держави, значно перспективнішим усе ж залишається вступ України до Європейського Союзу, на шляху до якого країна зробила вже багато зусиль та буде вдосконалюватися, щоб у найближчій перспективі стати членом ЄС[36].

ВИСНОВКИ

Намір вступити до Європейського Союзу в Україні з'явився після її виходу з Радянського Союзу. Вітчизняна само ідентифікація як європейської держави була задекларована 5 грудня 1991р. Мета Української держави, що полягала у співробітництві з ЄС й отриманні у перспективі членства і ЄС, отримала законодавче закріплення в постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993р. В ній зазначалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах..З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації».

До стратегічних інтересів України в Європі належать необхідність технологічної модернізації вітчизняного виробництва, можливість оволодіння наукомісткими технологіями, заміна інерційного індустриального розвитку на інноваційний.

Роль Європейського Союзу з початку агресії РФ на сході України дійсно була і є значною і важливою для країни.

Європейський Союз зберіг гуманітарні аспекти кризи в Україні в своїй програмі з перших днів конфлікту. ЄС – Європейська комісія і держави - члени об'єднані- внесли близько 371 млн. €. в гуманітарну та ранню допомогу для відновлення народу України, в спільному жесті солідарності з початку кризи. На додаток до фінансової допомоги, в натуральній формі була надана допомога через механізм цивільного захисту ЄС.

Отже, роль ЄС у врегулюванні ситуації на сході має важливе значення. Оскільки, без фінансової та гуманітарної допомоги Україна просто б не змогла відновити макроекономічну стабільність. Адже зміни, що відбулися є

дуже помітними та безповоротними, Україна навряд чи зможе втратити ці позитивні перетворення, які вже були зроблені.

Існують певні перешкоди на шляху поглиблення інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом.

По-перше, це низький рівень проінформованості громадян про ЄС.

По-друге, сумніви стосовно того, що євроінтеграція матиме вигоду для всього населення України.

По-третє, проблемою виступають вимоги Європейського Союзу.

По-четверте, у населення є занепокоєність щодо конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку та еміграції робочої сили.

По-п'яте, наріжний камінь розвитку відносин Україна - ЄС - це правосуддя, корупція та організована злочинність, і ці вимоги важко задовольнити Україні.

Основними напрямками співробітництва між Україною та ЄС є енергетика, інвестиції, торгівля.

Із погляду співробітництва між Україною та ЄС варто розглянути допомогу ЄС Україні. Європейський Союз є найбільшим донором України. Підтримка Євросоюзу стосується надзвичайно широкого кола сфер: макрофінансової стабільності, державного управління, розвитку громадянського суспільства, економіки, енергетики, захисту довкілля, регіонального розвитку, освіти тощо.

Отже, необхідно виділити внутрішні чинники, що гальмують рух України до ЄС:

- повільність у проведенні економічних реформ, відсутність помітних результатів внутрішніх соціально-економічних трансформацій
- рівень корупції та економічної злочинності
- відсутність консенсу стосовно європейського вибору серед населення
- дефіцит досвідчених фахівців з євроінтеграції, насамперед серед політичної еліти і державних службовців України

- величезний розрив у рівнях економічного розвитку України і європейських країн
- значна відмінність рівня життя населення
- невідповідність правових систем

Що ж до України то історія відносин Україна – ЄС триває протягом усього життя держави Україна. Ми чітко висловили позицію щодо інтеграції до Європейського Союзу і робимо все можливе щоб втілити цю мету в життя. Підписані десятки угод і договорів, створені спеціальні органи задля покращення співпраці між ЄС та Україною.

Історія настільки давня що можуть закрастися сумніви щодо можливості членства в ЄС. Але не слід забувати що ми пострадянська країна в якій ще й досі панує дух СРСР, якого дуже важко позбутись, як в громаді так і в політиці і в законодавстві.

Тому процес інтеграції України до ЄС затягується. 28 лютого 2022 року президент України підписав заявку на членство України в ЄС. Наразі українські урядовці та дипломати працюють з високопосадовцями Євросоюзу, аби максимально спростити та пришвидшити бюрократичні процеси. Україна вже направила до ЄС заповнений запитальник.

Проте це лише початок в процедурі вступу України до ЄС, Україна ще має пройти цілу низку кроків: отримати статус кандидата, провести переговори, узгодити договір про вступ, який потім має ще бути схвалений Європейським Парламентом та затверджений Європейською Радою, та після офіційного підписання Договір про вступ ще має бути ратифікований всіма державами-членами ЄС та Україною згідно з їх конституційними нормами.

Очікується, що Україна, за рекомендацією Європейської Ради, отримає статус кандидата на саміті ЄС 23-24 червня 2022 року. При цьому такий статус дає можливість скористатись інструментом передвступної допомоги - фінансової програми, яка допомагає країнам-кандидатам проводити

політичні, інституційні, соціальні та економічні реформи, необхідні для вирішення складних переговорів .

Вступ України до ЄС буде вагомим стимулом для зростання торгівлі, продовження реформування держави та виходу на якісно інший рівень розвитку нашої держави, оскільки головна перевага вступу до ЄС полягає у можливості виходу України на один рівень з провідними країнами Європи та прийняття її до об'єднання вільних, економічно розвинутих держав. При цьому як свідчить досвід інших країн вступ країни до ЄС несе цілу низку переваг як для громадян так і для бізнесу.

Як наслідок ми почнемо опановувати нові ринки збуту, підвищувати стандарти до товарів та послуг, модифікувати освіту завдяки чому реформується система управління що дозволить Україні стати на шлях прискореного виходу на вищий рівень економічного, політичного та соціального розвитку, властивий більш розвиненим країнам Євросоюзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Указ Президента України від 21 квітня 1997 р. № 354/97 «Про Представництво України при Європейських Співтовариствах (Європейському Союзі)».
2. Указ Президента України від 24 лютого 1998 року № 148/98 «Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейським Співтовариствами (Європейським Союзом)»
3. Положення про Українську частину Комітету з питань співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом), затверджений Постановою Кабінетом Міністрів України від 13 липня 1998 року № 1047.
4. Treaty establishing the European Coal and Steel Community (Paris, 18 April 1951) URL: http://www.cvce.eu/obj/treaty_establishing_the_european_coal_and_steel_community_paris_18_april_1951-en-11a21305-941e-49d7-a171-ed5be548cd58.html p.17-18.
5. The Treaty establishing the European Economic Community <http://eurlex.europa.eu/en/treaties/index.htm> p.25.
6. Treaty establishing the European Atomic Energy Community (1957) URL: http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/new_founding_treaties.htm#founding p.41.
7. Treaty on European Union (1992) URL : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11992M/TXT:EN:NOT> p.20-26.
8. Матеріали правозастосовчої практики. с.44-46.
9. Judgment of May 5 Gaston Schul., case 15/81, ECR 1982, P 1409 p.52.
10. Единый внутренний рынок ЕС URL: <http://www.webeconomy.ru/index.php?page=cat&newsid=870&type=news> с.12.

11. Європейський Союз Консолідовані договори / наук. Ред. В. Муравйов. Переклад Ю. Петруся. К.: «Port-Royal», 1999. С.39-41.
12. Європейська інтеграційна політика: навч посібник/ [А.М. Поручник, В.І. Чужиков, Д.О. Ільницький, О.А. Федірко]; за аг. Ред. д-ра екон. Наук, проф. В.І. Чужиова. К.:КНЕУ, 2010. с.12-18.
13. Європейські інтеграційні процеси: формування єдиного ринку: Монографія. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2004. с.58.
14. Європейська та євроатлантична інтеграція України. 2-ге видання. Навч. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. с.14-22.
15. Європейський Союз: Підручник / Колектив авторів. Видання друге, доповнене та виправлене. К.: НАОУ, 2008. с.88.
16. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. с.59-61.
17. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник. К.: «Хай-Тек Прес», 2007 с.23-24.
18. Інститут Євро-Атлантичного співробітництва, аналітичні матеріали «Європейська та євроатлантична інтеграція України: шлях до демократії» К.: 2007. с.47-49.
19. Кабмін відзвітував про виконання вимог для асоціації з ЄС URL: <http://eu.prostir.ua/news/257333.html>
20. Матіас Гердеген Європейське право/ пер. З німецької. К.: «К.І.С.», 2008. с.8-25.
21. Митний союз погрожує Україні захисними діями 28.02.2013 URL: <http://tyzhden.ua/News/73575>
22. Олександр Панченко «Минусы зоны свободной торговли: Украине оставят только кагор, а российский рынок – закроют» URL: <http://www.segodnya.ua/economics/business/minucy-zonycvobodnoj-torhovli-ukraine-octavjat-tolko-kahor-a-roccijckij-rynok--zakrojut.html>

23. Право Європейського Союзу: загальна частина: навчальний посібник / В.Ф. Опришко, А.В.Омельченко, А.С. Фастовець ; ред. В.Ф. Опришко. К.: КНЕУ, 2002. с.27.
24. Право Європейського Союзу: підручник/ за ред.. В.І. Муравйова. К.: Юрінком Інтер, 2011. с.25-33.
25. Право Європейського Союзу: навчальний посібник / за ред.. Р.А. Петрова. 4-те видання, змінене і доповнене К.: Істина, 2011. с.44-46.
26. Тачинська Й., Ільченко О. Право внутрішнього ринку ЄС: нав. Посіб. К.: ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. с.4-9.
27. Торговельно-економічні відносини між Україною та ЄС: Регулювання зовнішньої торгівлі та конкуренції в умовах єдиного ринку ЄС. Підручник/ за загальною ред.: М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенко та В. Стрельцова. К.: Міленіум, 2008 с.15 - 37.
28. "Угода про асоціацію між Україною та ЄС: перспективи підписання та можливості тимчасового застосування". Аналітична записка. URL: режим доступу <http://www.niss.gov.ua/articles/911/>
29. Усе про спільні політики Європейського Союзу / пер. З англійської. К.: «К.І.С.», 2005.с.52-58.
30. Мовчан В. Торговельна політика України:перспективи та пріоритети інтеграції. 2012.с.78.
31. Центр Європейської інтеграції.Полтава. ЄС та європейська інтеграція. Частина 1. 2006 с.17-32.
32. Батаренко А.О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України.Науковий вістник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2014.с.34-37.
33. Вахудова М.А. Нерозділена Європа: демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму. Вісник Львівського Університету. 2009 с.260-380.
34. Голотяк А.Р. Перспективи вступу України до Євросоюзу.2013 с.22-25.

35. Андрусевич Н. Інструмент європейського сусідства і партнерства - нові можливості для України. Під редакцією Андрусевич Н. Львів 2008.с.160.
36. Артёмов І.В. Проблеми та перспективи входження України в Європейський Союз.Ужгород:Ліра 2013 с.385.
37. Закутняя А.О. Розвиток Європейського Союзу в сучасних умовах як елемент змін світового господарства і міжнародних економічних відносин. №1. 2011с.4-35
38. Інформаційне видання Представництва Європейської Комісії в Україні «Євробюлетень» 2004 с.2-18.
39. Приходько А.А. Євроінтеграційні процеси в Україні:становлення та розвиток с.3-16.
40. Кобрусєва В.О. Особливості інтеграції України до ЄС. 2013 с.26.
41. Соколовська Я. Яка інтеграція потрібна Україні: 9 питань про головне. Бібліотека ОЗЗСО. 2013. с.30

ДОДАТОК А